

SLOVENSKÁ NÁRODNOSTNÁ MENŠINA V ŠTÁTOCH VYŠEHRADSKÉJ ŠTVORKY A JEJ MÉDIÁ

Mária FOLLRICHOVÁ

Katedra žurnalistiky FiF UK v Bratislave

Podľa reálnych odhadov vo svete dnes žije asi 2,6 – 2,8 milióna osôb slovenského pôvodu. Z toho v štátoch Vyšehradskej štvorky žije podľa odhadov asi 480 tisíc príslušníkov slovenskej národnostnej menšiny (podľa štatistiky 185 601): okolo 350 tisíc v Českej republike (prihlásilo sa 147 152), 110 tisíc v Maďarsku (prihlásilo sa 35 208) a 15 – 20 tisíc v Poľskej republike (prihlásilo sa 3 241, z čoho 2 739 osôb tvorí autochtónne obyvateľstvo).

Slováci sa do sveta dostali počas šiestich vĺn migrácie a pre jednu úpravu štátnych hraníc:

1. vnútornou migráciou v rámci Uhorska (približne od roku 1685 až po rok 1867);
2. masovým vystúhovalectvom (od roku 1867 – 1921);
3. vnútornou migráciou v rámci Československa (1921 – 1939);
4. sezónnym, najmä sociálnym vystúhovalectvom (1921 – 1939);
5. politickou emigráciou (emigračné vlny 1938/1939, 1945, 1948, 1968/1969);
6. novodobým vystúhovalectvom (najmä po roku 1989 v dôsledku manželských zväzkov, krátkodobých i dlhodobých pracovných príležitostí, štúdia atď.);
7. v dôsledku úpravy štátnych hraníc medzi bývalým Československom a Poľskom.

1. Slovenská národnostná menšina v Českej republike

Slováci na územie českých krajín prichádzali za prácou už od začiatku 19. storočia. Po niekoľkých rokoch sa časť z nich vracala domov. Masívnejšie osídľovanie prebiehalo v industrializovaných oblastiach. Po roku 1945 osídľovali pohraničie predovšetkým reemigranti z Rumunska, Maďarska a Zakarpatskej Ukrajiny. Takzvaná mestská emigrácia (Praha, Karviná, Ostrava a ďalšie mestá) smerovala do Čiech v 60. rokoch 20. storočia. V tomto a nasledujúcom decéniu prichádzala taktiež „úradnícka emigrácia“.

Po rozdelení Česko-slovenskej federatívnej republiky a po vzniku dvoch samostatných republík 1. januára 1993 Slováci v Českej republike prestali byť príslušníkmi štátotvorného národa a stali de facto a de jure národnostnou menšinou. Slovenská národnostná menšina v Česku je najpočetnejším spoločenstvom Slovákov žijúcich na európskom území.

Ostatné tri sčítania obyvateľstva poukazujú na rapídny pokles počtu obyvateľstva ČR hlásiaceho sa k slovenskej národnosti: v roku 1991 – 314 877 (3,1%), v roku 2001 – 193 190 (1,9%)¹ a v roku 2011 len 147 152 (1,4%) a 19 804 v kombinácii s inou národnosťou². Podľa viacerých odhadov v ČR v roku 1992 žilo 314 877, v roku 2008 až 375 000³ a v súčasnosti 350 – 400 tisíc Slovákov⁴.

Slováci žijú prakticky vo všetkých okresoch ČR. Najviac z nich žije v Moravskosliezskom kraji (26 068), v Prahe (23 089), Stredočeskom kraji (17 474) Juhomoravskom kraji (14 106), Ústeckom kraji (12 033) a Karlovarskom kraji (7 217). Najväčšia koncentrácia je v hlavnom meste ČR, kde sú aj sídla prevažnej väčšiny krajanských spolkov a organizácií. Okrem Prahy sú väčšie

¹ ŠAMANOVÁ, Gabriela. 2014. Národnost ve sčítání lidu v českých zemích. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete:

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a3921/f11/100023s_Samanova-narodnost.pdf

² ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. SČÍTÁNÍ LIDU, DOMŮ A BYTŮ. 2011. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete: <http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=30629&th=&v=&vo=null&vseuzemi=null&void=>

³ ÚRAD PRE SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ZAHRANIČÍ. POČTY A ODHADY. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete: <http://www.uszz.sk/sk/pocty-a-odhadovy/>

⁴ SITA. Štát dáva najviac peňazí zahraničným Slovákom v Srbsku. 2014. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete: <http://spravy.pravda.sk/domace/clanok/290538-stat-dava-najviac-penazi-zahranicnym-slovakom-v-srbsku/>

slovenské komunity v Ostrave (7 104), Brne (5 956), v Karvinej (3 330), Liberci (2 757), Sokolove (2 539), Frýdku-Místku (2 378), Chebe (2 341), Kladne (2 168), Karlových Varoch (1 624), Ústí nad Labem (1 596), Teplicach (1 519), Chomutove (1 518), Moste (1 276), Děčíne (798) a ďalších mestách.⁵

Ústava Českej republiky neobsahuje pojem národnostná menšina a o menšinách sa zmieňuje len v Hlave I. v Základných ustanoveniach v článku 6: „*Politické rozhodnutia vychádzajú z vôle väčšiny vyjadrenej slobodným hlasovaním. Rozhodovanie väčšiny dbá o ochranu menšíň.*“⁶ Základnú ochranu práv národnostných menšíň stanovuje Listina základných práv a slobôd.

Zákon č. 273/2001 Sb. o právach príslušníkov národnostných menšíň, tzv. menšinový zákon, platí v ČR od 2. 8. 2001. Začal odlišovať príslušníkov národnostných menšíň a cudzincov. Preto položil dôraz na definovanie pojmov národnostná menšina a príslušník národnostnej menšiny. „*Príslušníkom národnostnej menšiny je občan Českej republiky, ktorý sa hlási k inej ako českej národnosti, a prejavuje želanie byť pokladaný za príslušníka národnostnej menšiny spolu s ďalšími, ktorí sa hlásia k tej istej národnosti.*“⁷

Občanom ČR, ktorí sa hlásia k inej ako českej národnosti, menšinový zákon zaručuje špecifické „národnostné práva“. Štatút národnostnej menšiny bol zatiaľ priznaný trinástim menšinám. Niektoré národnostné menšiny v ČR požívajú ochranu aj na základe medzištátnych bilaterálnych zmlúv a dohôd. Slovenskej národnostnej menšiny sa týka zákon č. 235/1993 Sb. Informácia ministerstva zahraničných vecí o uzavorení Zmluvy medzi Českou republikou a Slovenskou republikou o dobrom susedstve, priateľských vzťahoch a spolupráci platnej od 3. septembra 1993.

---

⁵ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. SČÍTÁNÍ LIDU, DOMŮ A BYTŮ. 2011. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete: <http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=30629&th=&v=&vo=null&vseuzemi=null&void=>

⁶ ÚSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., 300/2000 Sb., 448/2001 Sb., 395/2001 Sb., 515/2002 Sb., 319/2009 Sb., 71/2012 Sb. a 98/2013 Sb. [online]. [cit. 04-06-2014]. Dostupné na internete: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

⁷ Zákon č. 273/2001 Sb. o právach príslušníkov národnostných menšíň.

Vláda ČR menšinovým zákonom ustanovila ako svoj poradný a iniciačný orgán pre otázky týkajúce sa národnostných menší *Radu vlády pre národnostné menšiny* (2001). Zastúpenie národnostnej menšiny závisí od jej početnosti. Slovenská národnostná menšina má troch zástupcov – predstaviteľa Obce Slovákov v ČR, Slovensko-českého klubu a Klubu slovenskej kultúry. Fórum slovenských aktivít koordinuje činnosť slovenských občianskych združení a dáva odporúčania pri výbere zástupcov slovenskej národnostnej menšiny do Rady vlády ČR pre národnostné menšiny a vymenúva zástupcov pri riešení otázok legislatívnej a exekutívnej ČR a SR. V Poslaneckej snemovni sa otázkam národnostných menší venuje stály Podvýbor pre národnostné menšiny v rámci Petičného výboru. V Senáte sa týmito otázkami zaoberá Výbor petičný, pre ľudské práva, vedu, vzdelávanie a kultúru.

Na úrovni miestnej samosprávy sú zriadené Výbory pre národnostné menšiny, ak občania obce hlásiaci sa k inej ako českej národnosti dosiahnu stanovené percento. V ktorejkoľvek obci, bez ohľadu na zastúpenie menšinového obyvateľstva, môžu byť v prípade potreby zriadené komisie pre národnostní menšiny. Takéto komisie pracujú napríklad v Prahe, Liberci, Moste. Špeciálne zákony upravujú účasť príslušníkov národnostných menší na riešenie vecí, ktoré sa ich týkajú, používanie materského jazyka vo verejnom živote, rozširovanie a prijímanie informácií v jazyku národnostných menší, vzdelávania sa v jazyku národnostných menší, uchovávania a rozvoja kultúry národnostných menší a zákazu diskriminácie.

V roku 2002 bolo prijaté Nariadenie vlády č. 98/2002 Sb. zo dňa 20. februára 2002, ktorým sa stanovujú podmienky a spôsob poskytovania dotácií zo štátneho rozpočtu na aktivity príslušníkov národnostných menší a na podporu integrácie príslušníkov rómskej komunity.⁸ Dom národnostných menší bol otvorený v Prahe 19. januára 2009.

---

⁸ Nariadenie vlády <http://www.culturenet.cz/res/data/004/000496.txt>

2. Občianske združenia Slovákov v Česku

V Českej republike pôsobí viacero občianskych združení Slovákov. K najväčším a najvýznamnejším patrí Klub slovenskej kultúry (1990), Obec Slovákov v ČR (1992) a Slovensko-český klub (1996).

Priamym predchodom **Klubu slovenskej kultúry** bol Miestny odbor Matice slovenskej v Prahe založený 11. februára 1969. Jeho členmi sú aj Česi. V jeho stanovách sa konstatouje: „*Klub slovenskej kultúry je záujmové občianske združenie Slovákov žijúcich a pôsobiacich v Českej republike, Čechov i ostatných priaznivcov slovenskej kultúry. Hlásí sa k odkazu dobrých tradícií v česko-slovenských vzťahoch a k odkazu krajančích spolkov a združení pôsobiacich najmä v Prahe, ako boli Detvan, Tatran, DAV, MOMS a ďalšie. Klub slovenskej kultúry chce nadvážovať na ich činnosť, predovšetkým v oblasti kultúry, hodlá pokračovať v rozvíjaní vzťahov slovensko-českej vzájomnosti a udržovať úzke kontakty so Slovenskom, predovšetkým v oblasti kultúry a umenia.*“⁹ Klub organizuje stretnutia s významnými osobnosťami, tematické zájazdy na Slovensko a iné podujatia. Predsedníčkou klubu je Helena Nosková. Klub má v súčasnosti 2 600 aktívnych členov. Od roku 1993 vydáva mesačník *Listy Slovákov a Čechov* (ktorí chcú o sebe vedieť viac).

Obec Slovákov v Českej republike vznikla 12. februára 1993. Jej členmi sú aj Česi a občania iných národností. Jej cieľom je „*udržovanie a pestovanie národného povedomia svojich členov a vytváranie podmienok pre napĺňanie ich kultúrnych a spoločenských potrieb. Hlavným obsahom činnosti Obce je pestovanie slovenskosti, vzájomnosti Slovákov a Čechov, účasť na verejnem živote v ČR, vzájomná spolupráca a podpora.*“¹⁰ Má najrozšírenejšiu sieť pobočiek – regionálnych obcí v ČR. V súčasnosti ju tvorí 14 regionálnych obcí po celej Českej republike (Karviná, Třinec, Brno, Praha, Kladno, Tábor, Plzeň, Karlove Vary, Sokolov, Kroměříž, Stříbro, Teplice, Hradec Králové, Kopřivnica). Má viac ako 1 700

---

⁹ STANOVY KLUBU SLOVENSKÉ KULTURY. 2014. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete: http://www.klubsk.net/Stanovy/Stanovy_KSK.pdf

¹⁰ OBEC SLOVÁKOV V ČESKEJ REPUBLIKE. 2014. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete: <http://www.slovaci.cz/>

registrovaných členov. Organizuje Medzinárodný festival slovenského folklóru Jánošíkov dukát, besedy s významnými osobnosťami – Kluby koreňov, Dni Česko-Slovenskej kultúrnej vzájomnosti, udeľuje Cenu Mateja Hrebendu atď. Od roku 1993 obec vydáva mesačník *Korene*, prvý slovenský časopis v Českej republike.

Slovensko-český klub vznikol v lete roku 1996. „*Jeho cieľom je udržiavať a zvyšovať úroveň česko-slovenských vzťahov. Členmi Slovensko-českého klubu sú predovšetkým osobnosti spoločenského a kultúrneho života v ČR i SR, ako aj z radov slovenskej komunity v Česku.*“¹¹ Vydáva mesačník *Slovenské dotyky, Magazín Slovákov v ČR*. Od októbra 2001 klub prevádzkuje internetový denník *Český a slovenský svet*. Spoluvedáva literárny štvrtročník, česko-slovenskú revue *Zrkadlenie-Zrcadlení* a divadelný *Ilustrovaný žurnál Černá labuť*. Realizuje televízne projekty pre Českú televíziu i Slovenskú televíziu a spolupracuje aj s oboma verejnoprávnymi rozhlasmi.

Slovensko-český klub organizuje aj kultúrne podujatia, podporuje vzdelávacie aktivity, je organizátorom najväčšieho cyklu festivalov Dni slovenskej kultúry po ČR i najväčšej detskej vedomostnej súťaže v ČR a SR Eurorebus. Koordinuje aktivity regionálnych Klubov Slovenských dotykov.

Zväz Slovákov v ČR (1993) a **Demokratická aliancia Slovákov** (1993) sa venujú najmä kultúrno-výchovnej a publicisticko-edičnej činnosti. V divadelnej oblasti pôsobí združenie **ČeskoSlovenská scéna** (1999), ktoré tvorí skupina mladých slovenských divadelníkov prezentujúcich svoje umenie spolu s českými umelcami v pražskom Café Teatr Černá labuť. **Spolok Detvan** (1994) nadvázuje na niekdajší významný rovnomenný spolok akademikov a aktivizuje mladých ľudí, predovšetkým vysokoškolákov študujúcich na českých školách. Najmladším združením je **Slovenský literárny klub v ČR** (2002), ktorý sa orientuje výhradne na vydavateľskú činnosť. Slovenský folklór a ľudové umenie propaguje **Slovenské folklórne združenie Limbora** z Prahy

---

¹¹ SLOVENSKO-ČESKÝ KLUB. 2014. [online]. [cit. 04-05-014]. Dostupné na internete: <http://www.czsk.net/>

(1993; 3 súbory) a **Folklórne združenie Púčik** z Brna (1991; dva súbory). K nim patria aj súbory **Šmykňa** z Ostravy, **Šarvanci** z Prahy a viaceré ďalšie. V ČR sa celkove eviduje 12 folklórnych súborov pre dospelých a deti, ktoré sa venujú aj slovenskému folklóru a ľudovému umeniu. Ďalej aktívne pôsobí aj **Historická skupina účastníkov SNP**, **Spolok priateľov slovenského divadla**, **Spoločnosť M. R. Štefánika** a **Slovenský evanjelický a. v. cirkevný zbor** v Prahe.

Väčšina slovenských spolkov a združení sa vo svojej činnosti venuje kultúre. K najvýznamnejším kultúrno-spoločenským podujatiam patria *Medzinárodný festival slovenského folklóru Jánošíkov dukát* (Obec Slovákov v ČR a FZ Púčik), cyklus festivalov *Dni slovenskej kultúry po ČR* (Slovensko-český klub), detská vedomostná súťaž v ČR a SR *Eurorebus* (Slovensko-český klub), multietnický folklórny festival *Praha – srdce národov* (SFZ Limbora, Klub slovenskej kultúry, Detvan), *Cena Mateja Hrebendu* (Obec Slovákov v ČR), divadelné prehliadky *To najlepšie zo slovenského humoru* a *Slovenské divadlo v Prahe* (Klub slovenskej kultúry, Divadlo Bez zábradlí a i.) a viaceré ďalšie. Päť slovenských združení každoročne organizuje *Slovenský ples*.

Podujatím väčšieho spoločenského významu sú aj *Ekumenické bohoslužby za národ*, ktoré usporadúva Slovenský evanjelický a. v. cirkevný zbor v Prahe spoločne s rímskokatolíckou cirkvou.

V súčasnosti neexistuje v ČR slovenská škola. Jedinou strednou školou, ktorá podľa svojho učebného programu čiastočne rozširuje jazykové vedomosti a poznatky o Slovensku, je *Súkromné gymnázium pod Vyšehradom* v Prahe, ktoré realizuje projekt zameraný na prípravu českých, slovenských, poľských i maďarských študentov na život v spojenej Európe. Učebný plán v súlade so zámermi krajín Vyšehradskej štvorky umožňuje študentom v prípade záujmu výber slovenčiny ako nepovinného jazyka. Na Filozofickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe funguje od školského roku 1993/1994 kabinet slovakistiky.

3. Masmédiá Slovákov a pre Slovákov v Česku

K masmédiám Slovákov v Česku patrí sedem titulov printových médií: divadelný *Ilustrovaný žurnál Černá Labuť*, politicko-kultúrny mesačník *Listy pre Slovákov a Čechov* (ktorí chcú o sebe vedieť viac), mesačník *Slovenské dotyky*, spoločenský, kultúrny a rodinný mesačník *Slovenské Korene*, štvrtročník *Slovenské rozhľady*, literárny štvrtročník *Zrkadlenie – Zrcadlení*, nepravidelný časopis *Evanjelik*. V rokoch 1996 – 2004 vychádzal *Mesačný prehľad*.

Pre slovenskú národnostnú menšinu vysiela verejnoprávny Český rozhlas. Česká televízia doposiaľ nevytvorila pravidelnú reláciu v slovenskom jazyku. Slovenské spolky a združenia spravujú svoje webové stránky a domény.

3.1 Printové médiá Slovákov v Česku

Korene, prvý slovenský časopis v ČR vznikol v roku 1993 a prvý rok jeho existencie vyšlo sedem čísel pod názvom *Džavot*. Od 1. januára 1994 časopis vychádzal ako *Korene*. Vydávala ho Obec Slovákov v Českej republike (OS v ČR) a od roku 2010 ako *Slovenské korene* (ojedinele *Korene*) Obec Slovákov v Prahe (v roku 2010 začala odznačovať číslovaním ročníka časopisu, v čísle 5 z roku 2013 sa vrátila k uvádzaniu 21. ročníka). V titule sa v podtitule uvádza ako *Spoločenský, kultúrny a rodinný časopis (niekedy ako dvojmesačník) Obce Slovákov v Prahe s celoštátnou pôsobnosťou pre všetkých Slovákov*. Šéfredaktorom je Juraj Rácz. Súčasťou časopisu je detská detský kútik (predtým príloha Korálky), ktorú rediguje Mária Urbanová. Jeho elektronická verzia od roku 2010 je dostupná na webovej lokalite www.slovkor.cz.

Je to klasické periodikum národnostnej menšiny, odrážajúce jej problémy a informujúce o témach, ktoré Slovákov v ČR zaujímajú. Časopis sa pridržiava zásady nadstraníckosti a pozitívneho vzťahu k Slovensku. Informuje predovšetkým o aktivitách Slovákov v Českej republike a spolkov, v ktorých sa združujú. Časopis reflektuje aj aktivity OS v ČR, pravidelne informuje o živote Slovákov v iných krajinách. Je tematicky i žánrovo pestrý. Uverejňuje rubriky

Stalo sa, Udalosti, Regióny, História, Krajania, Reportáž, PÊLE-MÊLE, Rozhovor a iné.

Náklad časopisu je 5000 exemplárov, z čoho viac ako 1 500 je predplatných, viac ako 3000 sa predáva a zvyšok sa distribuuje bezplatne na akciách Obce Slovákov v ČR.

Politicko-kultúrny mesačník *Listy pre Slovákov a Čechov* (ktorí chcú o sebe vedieť viac) vydávajú tri občianske združenia. Hlavný podiel na tvorbe časopisu má Dokumentačné a múzejné stredisko slovenskej menšiny v ČR (DOMUS SM ČR) v spolupráci s Klubom slovenskej kultúry a Slovensko-českou spoločnosťou. Zaoberá sa „slovenskou a českou kultúrnou a spoločenskou scénou. Jeho úlohou je podporovať a informovať o akciách, udalostiach a rôznych podujatiach v nadváznosti na rozvoj a podporu slovenských tradícii v Českej republike.“¹²

Časopis vznikol 27. októbra 1993 ako *Slovenské listy*, od roku 2000 s vročením ako napríklad Listy 2000, od septembra 2004 pod súčasným názvom a od roku 2008 je na konci podtitulu slovo „viac“. Časopis je dvojjazyčný. Od svojho vzniku vychádzal s týmito prílohami: literárna príloha ELÁN, humoristická príloha GAG, Oriešok, Klubové listy, Študentské listy. Šéfredaktorom je Vlado Štancel a výkonnou zástupkyňou šéfredaktora je Helena Nosková. Časopis vychádza na 28 stranách formátu A4. Štyri strany obálky sú farebné, vnútorné strany sú bielo-modro-čierne. Časopis má náklad 2500 exemplárov a má 2000 predplatiteľov.

Klub slovenskej kultúry v rokoch 1996 – 2004 vydával v spolupráci s Demokratickou Alianciou Slovákov *Mesačný prehľad*.

Slovenské dotyky, magazín Slovákov v ČR, česko-slovenské vzťahy, kultúra a spoločnosť vychádzajú od roku 1996 ako kultúrno-spoločenský magazín o slovensko-českých vzťahoch a o dianí v Slovenskej republike i Českej republike, pričom sú v prvom rade určené Slovákom žijúcim v Českej

---

¹² KLUB SLOVENSKEJ KULTÚRY. Listy Slovákov a Čechov. 2014. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete:
http://www.klubsk.net/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=10&Itemid=14

republike. Vydáva ich Slovensko-český klub a vychádzajú vo Vydavateľstve Sirael SW a vydavateľstve Združenie MAC. Šéfredaktorkou je od počiatku Naďa Vokušová. Jej zástupcom je Vladimír Skalský. Predsedom redakčnej rady časopisu bol dlhé roky spisovateľ Ladislav Ballek. Je to mesačník (vychádza 11-krát ročne; v decembri vychádza zdvojené číslo 12-1) s farebnou obálkou na 24 bielo-sivo-modro-čiernych stranách formátu A4. Spočiatku tam bolo päť fotografií a titulkami príspevkov, ktoré boli uverejnené vo vnútri časopisu. Od roku 2013 je na nej celostranová fotografia osobnosti, o ktorej je hlavný novinársky prejav.

Novinárské prejavy majú predovšetkým spoločenské a kultúrne zameranie. Najväčšie zastúpenie majú vzťahy medzi Slovákm a inými národmi, predovšetkým Čechmi. Z novinárskych žánrov sú najčastejšie rozšírené správy, profily, publicistické rozhovory, reportáže, fejtóny. Z nenovinárskych príspevkov je to len Krížovka.

Magazín má prílohu *Dotyky so slovenčinou* (spočiatku mala názov *Literárne dotyky*). Jeho náklad je 8000 exemplárov, pričom má zmluvnú distribúciu na 60 – 80% výtlačkov. Je to periodikum, ktoré má najvyšší náklad spomedzi krajanských printových médií vo svete.

Zväz Slovákov v ČR vydáva od roku 1994 *Slovenské rozhľady, revue pre vedu a umenie*, spočiatku ako štvrtročník pre vedu a kultúru. Vydáva ho Zväz Slovákov v Českej republike. Vychádza v Prahe v rozsahu od 168 do 324 strán. Šéfredaktorom je Ján Mlynárik. Náklad časopisu postupne klesal z 1 200 na asi 600 exemplárov. Keďže obsah časopisu neboli v súlade s požiadavkami, ktoré sa kladú na národnostnú tlač, vláda ČR už v roku 1995 zastavila finančnú podporu periodika. Odvtedy sa redakcia niekoľkokrát pokúsila o obnovenie časopisu (napríklad v roku 2000, 2003, 2005, 2006 – 2008).

V roku 2002 sa pri združení ČeskoSlovenská scéna sformoval dvojjazyčný *Ilustrovaný žurnál Černá Labuť*.

Slovenský literárny klub v ČR v spolupráci so Slovensko-českým klubom, Českým PEN klubom a Slovenským centrom PEN klubu vydáva

literárny štvrtročník *Zrkadlenie – Zrcadlení, česko-slovenskú revue*. Revue vznikla v októbri 2001. Predsedníčkou redakčného kruhu je Oľga Feldeková a výkonným podpredsedom Vladimír Skalský. Revue je prehľadne členená na rubriky Publicistika, Tvorba, Kritika, Autori-Autoři. Vychádza na 224 stranách. Jej náklad je tisíc exemplárov, pričom Slovensko-český klub odkupuje 225 exemplárov z každého čísla.

Evanjelický cirkevný zbor v Prahe vydáva nepravidelne časopis s dvojmesačnou periodicitou *Evanjelik*.

3.2 Elektronické médiá pre Slovákov v Česku

Slovenská redakcia Českého rozhlasu vznikla 1. januára 1993. Prvá relácia Stretnutia bola odvysielaná v stredu 28. apríla 1993. Bola to hodinová beseda s predstaviteľmi zaregistrovaných slovenských spolkov na stanici Regina Praha. Tam sa vysielali aj dve 15-minútové relácie v utorok a vo štvrtok.

Od septembra 1993 sa hodinová relácia presunula na utorok na Radiožurnál a 15-minútové relácie na stredu a štvrtok na regionálne okruhy ČRo v Brne, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Olomouci, Ostrave, Pardubiciach, Plzni, ČRo Region, Stredočeský kraj, ČRo Region, Vysočina ČRo Sever servis.¹³ Od januára 2002 sa upravili časy a slovenská redakcia vysielala v pondelok a stredu 15 minút na regionálnych okruhoch. V utorok vysielala 55 minút na Radiožurnále (od 20.05 do 21.00 hod.). Od 1. januára 2011 sa vysielanie presunulo z utorka na nedele. Čas zostal nezmenený.

Pri vzniku relácie Stretnutie stáli Irena Novotná a Ľubica Svárovská. Stretnutie moderujú Miro Mokoš, Ľubica Svárovská, Igor Šebo a Richard

---

¹³ Pořady pro národnostní menšiny ve vysílání Českého rozhlasu. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete:

http://www.google.sk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCsQFjAA&url=http%3A%2F%2Fmedia.rozhlas.cz%2F_binary%2F02856118.xls&ei=QaNmU57WHMqp7QbZkohABw&usg=AFQjCNE3qkPzB3XvYN0ONU0gU2YV9oLpqA&bvm=bv.65788261,d.ZGU

Trsťan. Kmeňovými spolupracovníkmi sú napríklad Oto Görner, Martin Šeďo, Darina Sládečková, Tatiana Čabáková či Elena Kotová.¹⁴

Niekol'ko združení prevádzkuje na internete svoje webové stránky. Napríklad Obec Slovákov v ČR (www.slovak.cz, www.slovaci.cz), SFZ Limbora (www.limbora.cz), Slovensko-český klub od októbra 2001 má denne aktualizovanú spravodajsko-publicistickú doménu *Český a slovenský svet* (www.czsk.net/svet) určenú Čechom a Slovákom po celom svete. Združenia prostredníctvom internetu prezentujú svoju činnosť, Obec Slovákov v ČR okrem toho aj svoj časopis Slovenské korene a Slovensko-český klub zase periodikum Slovenské dotyky.¹⁵

4. Slovenská národnostná menšina v Maďarsku

Slováci a Maďari spoločne s ďalšími stredoeurópskymi národmi vyše deväť storočí tvorili obyvateľstvo Uhorska. Podľa Dušana Kováča „*najpravdepodobnejšie je, že začleňovanie slovenského územia a jeho obyvateľstva do Uhorska bolo postupným procesom, v ktorom sa kombinovalo násilie s určitými dohodami, čo bolo charakteristické pre obdobie včasného stredoveku.*“¹⁶

Podľa niektorých historikov tento proces trval až do 12. – 13. storočia. Do 17. storočia medzi jeho národními zriedkami dochádzalo ku konfliktom motivovaným etnickou neznášanlivosťou. Pod vplyvom nových ideí, najmä národného obrodenia, sa však v 18. – 19. storočí táto situácia zmenila, čo sa okrem iného odrazilo aj na zvyšujúcej sa miere asimilácie slovenskej národnostnej menšiny v Maďarsku.

Predkovia Slovákov na území dnešného Maďarska žili už pred príchodom starých Maďarov do Karpatskej kotliny. Mnohí z nich sa na zmiešaných územiach prirodzeným spôsobom asimilovali do prevažujúceho maďarského obyvateľstva.

¹⁴ SVÁROVSKÁ, Ľubica. 2014. *Rádiožurnál. Stretnutie*. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete: http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/porady/_zprava/7096

¹⁵ Slovenské zahraničie. Česká republika. 2014. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete: <http://www.slovenskezahranicie.sk/sk/stranka/44/ceska-republika>

¹⁶ KOVÁČ, Dušan. 1998. *Dejiny Slovenska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998, s. 32.

Po odchode tureckých vojsk v 17. storočí sa Slováci zo severného Uhorska začali hromadne presídľovať na vyplienené a vylúdnené stredné a južné oblasti krajiny v troch veľkých vlnách migrácie. Prvá, spočiatku živelná vlna (1690 – 1711) a neskôr organizovaná (1711 – 1754) zasiahla severné Zadunajsko (dediny v pilíšskych horách), severovýchodné oblasti dnešného Maďarska (okolie Miškovca), okolie Budapešti, Dolnú zem (okolie Békešskej Čaby), ale i severozápadné územia dnešného Rumunska (Nadlak a okolie či severné územia súčasného Srbska (Vojvodina). Slováci sa v mnohých prípadoch usídlili v dedinách, v ktorých Slováci žili aj pred tureckým vpádom (Santov – Pilisszanto, Kestuc – Kesztolc, Čiv – Piliscsev a pod.).¹⁷

Presídľovanie Slovákov bolo vítané a štátom podporované, keďže vylúdnené oblasti bolo treba znova zaľudniť, aby mal kto obrábať pôdu. Táto migrácia sa v polovici 18. storočia spomalila, prestala mať masový charakter a pokračovala ako zemepánska kolonizácia. Trvala do začiatku 19. storočia. Slováci sa stahovali do opustených a spustošených lokalít a budovali nové osady. Tieto obce boli zväčša národnostne a nábožensky homogénne. Aj táto migrácia sa „spomalila a uzavrela ju kontroverzná výmena obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom v rokoch 1946-48.“¹⁸

Oficiálne údaje a odhady počtu Slovákov v Maďarsku sa výrazne odlišujú. V roku 1920 sa k slovenskému materinskému jazyku prihlásilo 141 877 obyvateľov a odhady udávali 244 000 osôb. Po Viedenskej arbitráži štatistiky uvádzali 270 467 osôb a odhady viac ako pol milióna, no v roku 1941 štatistiky uvádzali len 75 877. Po repatriácii v rokoch 1946 – 1948, keď sa na Slovensko vrátilo 73 273 osôb, uvádzajú oficiálne zdroje už len 25 988 osôb so slovenským materinským jazykom a 7 808 so slovenskou národnosťou. Prudký pokles počtu Slovákov sa zabrzdil až v poslednom desaťročí 20. storočia. V roku 1990

---

¹⁷ GYIVICCSANOVA, Anna. 1997. Levendorlas, megtelepedés (Migracia, usadenie sa). In: *A magyarországi szlovákok (Slováci v Maďarsku)*. Budapest: Utmutato Kiado, 1997, s. 5.

¹⁸ Tamže.

sa k slovenskej národnosti prihlásilo 10 459 osôb a v roku 2001 už 17 693 obyvateľov.¹⁹

Pri sčítaní ľudu v roku 2011 sa k slovenskej národnosti prihlásilo 35 208 obyvateľov, zatiaľ čo odhady slovenských organizácií udávajú 110 000 obyvateľov slovenského pôvodu. Člen Valného zhromaždenia Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku (CSSM) Imrich Fuhl v tejto súvislosti pre TASR povedal, že v sčítaní ľudu bola otázka týkajúca sa národnosti nepovinnou, mnohí na ňu neodpovedali. Preto tieto údaje môžu byť skreslené. „*Považujem za politicky nekorektné, že na základe týchto údajov budú posudzované štátne dotácie pre menšiny.*“²⁰

Slováci žijú rozptýlene vo viac ako 100 lokalitách. Najpočetnejšie sú zastúpení v piatich župách: Komárňansko-ostríhomskej, Novohradskej, Peštianskej, Boršódsко-abovsko-zemplínskej a Békešskej. Menšie zastúpenie majú aj v regiónoch Zemplín, Bukové pohorie, Východný Novohrad a Bakon. K významným sídlam patria Budapešť, Békešská Čaba, Poľný Berinčok, Sarvaš a Slovenský Komlós.

Slováci v Maďarsku sú jednou z trinástich štátom uznaných národnostných menšíň. Postavenie národnostných menšíň a etnických skupín zakotvuje základný zákon Maďarska²¹. Stanovuje, že sa podielajú na moci ľudu a sú zložkami štátu. Zaručuje menšine kolektívnu účasť na verejnom živote, ustanovenie miestnych samospráv a celoštátnej samosprávy, zachovanie a udržanie svojej kultúry, používanie materinského jazyka, vzdelávanie v ňom a právo používať krstné mená v materinskom jazyku. Ústava zakotvuje právo na zastúpenie menšíň v parlamente, ktoré však doposiaľ nebolo realizované.

---

¹⁹ DIASPÓRA. SLOVÁCI V ZAHRANIČÍ. 2014. [online]. [cit. 16-05-2014]. Dostupné na internete: http://www.diaspora.sk/?page_id=1440#madarsko

²⁰ TASR. 2014. Počet obyvateľov Maďarska klesol o 260-tisíc, Slovákov je 35-tisíc. Údaje vychádzajú z výsledkov sčítania ľudu v roku 2011. Počet Slovákov v Maďarsku klesol o 10%. [online]. [cit. 05-05-2014]. Dostupné na internete: <http://www.teraz.sk/zahranicie/scitanie-ludu-madarsko-pokles-obyvatelst/41630-clanok.html>

²¹ MAGYARORSZÁG ALAPTÖRVÉNYE - platný od 1. januára 2012.

Zákon o právach národnostných a etnických menšíň bol schválený v roku 1993.²² Negarantuje podmienky ani prostriedky na realizáciu jeho ustanovení. V súčasnosti sa pripravuje jeho novela. Národnostné aspekty sú v určitej miere zakotvené aj v ďalších zákonomoch (národnostný, volebný atď.).

4.1 Slovenské menšinové samosprávy

V roku 1994 po prvýkrát popri miestnych a župných zastupiteľstvách boli volené aj samosprávy národnostných menšíň, ktoré fungujú na územnom princípe. Na základe demokratických volieb vznikajú zbory, ktoré majú právnu subjektivitu. Sú dotované zo štátneho rozpočtu a rozpočtu miestnych a regionálnych samospráv. Ich financovanie z týchto zdrojov je však nedostatočné. Preto sa snažia získať finančné prostriedky zo špeciálnych štátnych fondov a nadácií. Pre financovanie svojich aktivít môžu podnikať. Niektoré vlastnia kultúrne zariadenia. Menšinová samospráva plní úlohy v oblasti verejných služieb, čiže v oblasti menšinového školstva a výchovy, miestnych printových a elektronických médií, pestovania tradícií, kultúry a osvety.

Napríklad na základe komunálnych volieb v roku 1994 bolo vytvorených 52 slovenských menšinových samospráv, v roku 1998 sa Slováci uchádzali o 75 samospráv v 105 volebných okrskoch, a preto výsledných 57 slovenských menšinových samospráv zo 195 volebných okrskov považovali za neúspech. Po komunálnych voľbách v roku 2001 vzniklo 116 samospráv.

Ostatné komunálne a národnostné voľby sa v Maďarsku konali 11. októbra 2014. Spoločnú kandidátku predložila Únia slovenských organizácií v Maďarsku (ÚSOM) a Zväz Slovákov v Maďarsku (získali 16 poslaneckých miest) a taktiež Slovenský spolok Identita (získala 7 poslaneckých miest). Po voľbách sa vytvorí 112 samospráv. „*Slováci si môžu znova založiť šesť župných teritoriálnych samospráv, a to v Budapešti, Komárňansko-ostrihomskej, Novohradskej, v Békešskej, Boršodsko-abovsko-zemplínskej a Peštianskej župe. (...) Na základe výsledku národnostných volieb vznikne nové 23-členné Valné zhromaždenie Celoštátnnej*

---

²² Zákon č. LXXVII z roku 1993 o právach národnostných a etnických menšíň.

slovenskej samosprávy v Maďarsku, ktorého ustanovujúce zasadanie by sa malo uskutočniť do mesiaca.”²³ Noví poslanci si prevzali poverovacie listiny 28. októbra 2014.

4.2 Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku

Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku (CSSM, Budapešť, 1994) patrí k najvýznamnejším organizáciám Slovákov v Maďarsku. Je partnerom vládnych orgánov, parlamentných výborov, politických strán i historických cirkví. Jej predsedom je Ján Fuzik.

V rámci štruktúr CSSM pôsobí jedenásť inštitúcií: Úrad CSSM, slovenské školy (v Békešskej Čabe, Budapešti, Novom Meste pod Šiatrom, Sarvaši a Slovenskom Komlóši, dve s gymnáziami)²⁴, Výskumný ústav CSSM (Békešská Čaba, 1990; pred rokom 2001 pôsobil pod názvom Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku), Dokumentačné centrum CSSM (2003; Budapešť) zbiera, spracúva a sprostredkúva záujemcom dokumenty duchovnej kultúry Slovákov v Maďarsku), Pedagogické metodické centrum CSSM v Békešskej Čabe, Osvetové centrum CSSM (riadi desať regionálnych kultúrnych stredísk), amatérské divadlo *Vertigo* (1997) s amatérskou i profesionálnou zložkou, hospodárska spoločnosť – Nezisková verejnoprospešná s. r. o. Legatum.²⁵

K najvýznamnejším podujatiám CSSM patrí tradičný *Deň Slovákov v Maďarsku*, celoštátne stretnutie slovenských folklórnych súborov, prehliadka detských divadelných súborov. CSSM je majiteľom *Ludových novín*,

---

²³ (ef). Skončili sa komunálne a národnostné voľby. In: *Ludové noviny*. [online]. [cit. 16-10-2014]. Dostupné na internete: <http://www.luno.hu/aktuality/aktuality-politika/21892-skon-ili-sa-komunalne-a-narodnostne-vo-by>

²⁴ Tieto školy si zachovali názov slovenské, no boli to bilingválne školy. Na 75 školách sa slovenský jazyk vyučuje ako cudzí jazyk. Vo viac ako 60 materských školách sa slovenský jazyk vyučuje niekoľko hodín týždenne. V Budapešti sa vyučuje v slovenskom jazyku od materskej školy po nadstavbové štúdium.

²⁵ PAPUČEK, Zlatko. 2014. Zasadalo Valné zhromaždenie Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku. In: *Ludové noviny*, 2014, roč. 58, č. 21, 22. mája 2014, s. 4 – 5.

týždenníka *Slovákov v Maďarsku*. Vydáva ho verejnoprospešná spoločnosť Legatum.

Vďaka pozitívnej diskriminácii na zvolenie národnostného poslance stačí iba štvrtina hlasov potrebných na získanie bežného parlamentného mandátu, no ani toto zvýhodnenie neviedlo k úspechu. Žiadny predstaviteľ národnostnej menšiny sa nestal poslancom maďarského parlamentu. Zákon však umožňuje, aby sa na práci parlamentu podieľali národnostní hovorcovia, zástupcovia 13 národnostných menší.

Maďarský parlament 26. mája 2014 na základe iniciatívy národnostných hovorcov rozhadol, že parlamentný výbor zastupujúci národnosti žijúce v Maďarsku sa bude nazývať **Výbor národností žijúcich v Maďarsku**. Jeho členmi sa stali národnostní hovorcovia a predsedom sa stal Ján Fuzik.

4.3 Občianske združenia Slovákov v Maďarsku

V povojnovom období osvetovú a kultúrno-politickú činnosť vyvíjala slovenská vetva **Antifašistického frontu Slovanov** (AFS). Vo svojom programe zakotvil všeestranný rozvoj spoločenského, kultúrneho a školského života slovanských národností v Maďarsku. Od 3. júna 1945 vydával týždenník *Sloboda*, ktorý vychádzal v slovenskom a srbskom jazyku.²⁶ Časť členov AFS založila v roku 1947 **Zväz Slovanov v Maďarsku**, ktorý zastupoval aj záujmy malej českej národnostnej menšiny, ktorá žila v okolí Päťkostolia.

AFS v roku 1948 zanikol a od 19. decembra 1948 záujmy Slovákov v politickej, kultúrnej a hospodárskej oblasti zabezpečoval **Demokratický zväz Slovákov v Maďarsku** (DZSM). Do roku 1956, do vypuknutia maďarského povstania vydával týždenník *Naša sloboda*. Po 11 mesiacoch od skončenia maďarského povstania od 4. októbra 1957 vychádzza pod názvom *Ludové noviny*. Zväz sa postupne vzdával svojich politických ambícii, jeho miestne organizácie boli zrušené a v roku 1989 sa v dôsledku spoločensko-politickej

---

²⁶ BÁRKÁNYI, Zoltán. 2014. Šesťdesiatročné jubileum ZSM. [online]. [cit. 22-09-2014]. Dostupné na internete: <http://www.oslovma.hu/zsm.hu/adresar?id=35:zoltan-barkanyi-esdesiatrone-jubileum-zsm>

zmien pretransformoval na **Zväz Slovákov v Maďarsku** (ZSM), najväčšiu slovenskú spoločenskú organizáciu. **ZSM má v súčasnosti vyše 3 000 členov v 85 miestnych pobočkách zväzu po celom území Maďarska.** Bohaté kultúrne aktivity vyvíjajú pobočky ZSM v Sarvaši, Slovenskom Komlóši a Békešskej Čabe a inde. Reprezentujú ich folklórne a iné súbory detí, mládeže i dospelých. ZSM sa orientuje predovšetkým na slovenské národnostné školstvo, vyučovanie slovenského jazyka, veľkú pozornosť venuje slovenským deťom a mládeži. Predsedníčkou ZSM je v súčasnosti Ruženka Egyedová Baráneková.

Ďalej pracuje **Únia slovenských organizácií v Maďarsku**, ktorej predsedom je František Zelman, **Verejnoprospešná nadácia za Slovákov v Maďarsku.** Predsedom jej kuratória je István Mali.

V roku 1990 niekoľko desiatok slovenských literátov a výtvarných umelcov založilo **Združenie slovenských spisovateľov a umelcov v Maďarsku.** Najmladšej generácií je určená celoštátna **Organizácia slovenskej mládeže v Maďarsku.** Spolkový život bol organizovaný aj na náboženskej báze. **Kresťanský spolok Slovákov v Maďarsku** (1994 – 1998) sa orientoval na znovuoživenie duchovného života a vydával ekumenický časopis *Cesta, pravda, život.* Pre nedostatok finančných prostriedkov oba zanikli.

Ďalej sú to tieto spolky a organizácie: Kultúrny spolok sarvašských Slovákov *Vernosť*, Nadácia Za komlóšskych Slovákov, Organizácia dolnozemských Slovákov, Organizácia komlóšskych Slovákov, Organizácia Slovákov v Malom Kereši, Organizácia Slovákov v Poľnom Berinčoku, Spolok pre zachovanie slovenských tradícií vo Veľkom Bánhedeši, Spolok segedínskych Slovákov, Združenie a regionálne kultúrne stredisko pilíšskych Slovákov atď.

V mnohých slovenských obciach aktívne pracujú súbory. Napríklad *Budapeštiansky slovenský spevácky zbor Ozvena*, *Folklórny spolok Lipa* (vznikol v roku 1990 ako Ústredný Slovenský tanečný súbor Prameň, od roku 2003 pod názvom Lipa), folklórny súbor *Podpolanec*, slovenský spevokol

a detská spevácka skupina z Mlynkov a mnohé ďalšie. Vo svojom repertoári majú spevy a tance zo Slovenska, ale aj z Maďarska.

4.4 Médiá Slovákov a pre Slovákov v Maďarsku

K médiám Slovákov v Maďarsku patria *Ludové noviny, týždenník Slovákov Maďarsku* (Budapešť, 1957). Aj napriek nedostatku finančných prostriedkov vychádzajú slovenské regionálne periodiká, resp. slovenské prílohy regionálnych periodík v maďarskom jazyku: dvojmesačník *Budapeštiansky Slovák, dvojjazyčný časopis slovenskej samosprávy v Budapešti* (1996), mesačník Čabianskej organizácie Slovákov *Čabän* (1997); mesačník *Pilíšan* (1998, Szent Kereszi Hírmondó), časopis slovenskej samosprávy v Mlynkoch; *Komlóšska mozaika*, pôvodne Komlóšsky hlásnik (1993), jeden – dvojstranová príloha mesačníka Komlósi Hírmondó; *Novinkár nad Kerešom*, slovenská príloha týždenníka Szarvas és vidéke (1999; Sarvaš a jeho okolie), dvojjazyčný dvojtýždenník *Zrnko - Magocska a Dolnozemský Slovák*, časopis Slovákov v Maďarsku, Rumunsku a Srbsku.

Vychádza aj neperiodická tlač – *Náš kalendár* a *Čabiansky kalendár*. K elektronickým médiám patrí rozhlasové a televízne vysielanie a dva portály: portál www.luno.hu, ktorý prevádzkujú Ludové noviny, a nezávislý portál www.oslovma.hu, *Slovák v Maďarsku - Magyarországi Szlovák*, ktorého zakladateľom, prevádzkovateľom a redaktorom je Imrich Fuhl a ktorý prináša správy a informácie o slovenskej komunité a aj monitoring slovenskej a maďarskej tlače.

Pre Slovákov v Maďarsku vysiela verejnoprávny Maďarský rozhlas i verejnoprávna Maďarská televízia.

4.4.1 Printové médiá Slovákov v Maďarsku

Ludové noviny, týždenník Slovákov v Maďarsku (Budapešť, 4. 10. 1957; do roku 1989 ako týždenník slovenských pracujúcich v Maďarsku) je transformovaným pokračovateľom týždenníka *Naša sloboda* (1949 – 1956), orgánu DZSM. Jeho príloha pre deti a mládež *Náš pionier* sa v roku 1953 stala samostatným dvojtýždenníkom pre mládež, ktorý vychádzal počas školského roka. Vypuknutie revolúcie v roku 1956 bolo príčinou zániku týchto periodík.

Juraj Bielik si vytýčil cieľ pre Ľudové noviny: „*Predovšetkým to, aby pomáhalo kultúrne pozdvihnutie tunajšieho slovenského ľudu, aby ho poučili, vychovávali, informovali a pobavili vo vlastnej rodnej reči.*“²⁷

Na vývoji Ľudových novín sa podieľali jeho šéfredaktori ako napríklad Ján Hanko, František Križan, Pavol Kondač, Zoltán Bárkányi, Imrich Fuhl.

Majiteľom *Ľudových novín* je Celoštátna slovenská samospráva, vydavateľom Verejnoprospešná nezisková spoločnosť Legatum. V januári 2012 poverenou a neskôr riadnou šéfredaktorkou Ľudových novín sa stala Ivett Körtvélyesi Horváthová. Zástupkyňou šéfredaktorky je Eva Patayová Fábiánová, technickým redaktorom a zodpovedným za grafickú úpravu Zlatko Papuček, reportérkou-redaktorkou Andrea Kiss a jazykovým redaktorom Gregor M. Papucsek, významný publicista a glosátor.

Týždenník *Ľudové noviny* je plnofarebný. Má charakter magazínu. Vychádza na 20 stranach formátu A4. Na titulnej strane uverejňuje dve až tri fotografie s titulkami príslušných novinárskejch prejavov z najvýznamnejších podujatí predchádzajúceho týždňa. Na druhej strane sa nachádza tiráž a Obsah. Väčšina strán je označená hlavičkami rubrík: 1 otázka – 1 odpoveď, Politika, Kultúra, Referát, Školstvo, Deti a mládež, Náboženský život, Žena a spoločnosť, Literatúra, Na voľné chvíle, Mozaika, ktoré vystihujú obsah týždenníka. Je aj žánrovo pestrý. Prináša správy, referáty, rozhovory, reportáže, ale aj analytické príspevky – rozbor, ale aj krátke literárne útvary. Redakcia sa snaží

---

²⁷ BIELIK, Juraj. 1957. S novou voľou a chuťou do prace. In: *Ľudové noviny*, roč. 1, č. 1, 4. 10. 1957, s. 1.

uverejňovať príspevky pre všetky vekové kategórie svojich čitateľov, kladie dôraz na apolitickosť, pluralitu názorov a na to, aby týždenník bol otvoreným fórom.

Pred desiatimi rokmi „*vzniklo naše prvé médium s dennou periodicitou: portál www.luno.hu*“.²⁸ Iniciátorom internetových novín bol bývalý novinár – redaktor (1983 – 2011), technický redaktor i šéfredaktor týždenníka (1991 – 1992, 2002 – 2007) Imrich Fuhl. Portál je členený podobne ako samotné noviny. Jeho výhodou je, že prináša aktuálne informácie a elektronicky archivuje Ľudové noviny od roku 2004. Stránka prešla niekoľkými modernizáciami. „*Doposiaľ najradikálnejšia nastala v dvoch kolách v roku 2013, a to aj vďaka dva a pol miliónovej podpore od Ministerstva ľudských zdrojov (EMMI).*“²⁹

V polovici roku 2011 vznikla *facebooková stránka* Ľudových novín, na ktorej sa „zdieľajú“ všetky príspevky z portálu, ale aj zo slovenskej i maďarskej tlače. Od roku 2013 je možné čítať noviny aj prostredníctvom smartfónov. Od konca roku 2013 redakcia vykladá kompletne číslo týždenníka na portál vo formáte PDF s týždenným odkladom s ohľadom na predplatiteľov. A napokon je tam kalendár, v ktorom sú uložené informácie o pripravovaných podujatiach slovenskej národnostnej menšiny.³⁰

Najvýznamnejšou úlohou *Ľudových novín*, týždenníka Slovákov v Maďarsku a denne aktualizovaného portálu *www.luno.hu*, je prispieť k zachovávaniu a rozvíjaniu identity, materinského jazyka, kultúry a tradícií Slovákov v Maďarsku.

Budapeštiansky Slovák, dvojmesačný dvojjazyčný časopis Slovenskej samosprávy v Budapešti začal vychádzať v septembri 1996. Časopis spája slovenské samosprávy hlavného mesta a informuje o politickom, spoločenskom i kultúrnom živote Slovákov v Budapešti. Spočiatku vychádzal na 12 čierno-bielych stranách, od piateho čísla roku 1997 väčšinou na 16 stranách formátu

²⁸ PAPUČEK, Zlatko. 2014. Dekáda portálu www.luno.hu. [online]. [cit. 25-10-2014]. Dostupné na internete: <http://www.luno.hu/aktuality/aktuality-kaleidoskop/21922-dekada-portalu-www-luno-hu>

²⁹ Tamže.

³⁰ Tamže.

A4. Strany sú zalomené na tri stĺpce a oddelené modrou linkou. Štyri posledné strany sú v maďarskom jazyku pod hlavičkou *Budapesti Szlovák*. Spočiatku to bol voľne vložený list. Obálka je na kriedovom papieri, ostatné strany boli na novinovom papieri a od roku 2000 tiež na kriedovom papieri.

Od roku 1998 vychádza farebne titulná i posledná strana časopisu a viacero vnútorných strán. Na prvej strane je umiestnená hlavička, zväčša veľkoformátová fotografia slovenskej osobnosti Budapešti, báseň a obsah. Na poslednej strane sú uverejňované fotografie z podujatí budapeštianskej samosprávy. Časopis spočiatku vychádzal v náklade 3 000 exemplárov, v súčasnosti je to 1 500 výtlačkov. Pri redakčnej a korektorskej práci pomáhajú aj redaktori *Ľudových novín*.

V úvodníku prvého čísla časopisu v septembri roku 1996 predsedníčka budapeštianskej slovenskej samosprávy Zuzana Hollósyová a hlavná redaktorka časopisu Ildika Fúziková zdôraznili: „*Cieľom nášho časopisu je oboznamovať vás s bohatou minulosťou našich tunajších rodákov a priblížiť vám súčasný život Slovákov.*”³¹

Od začiatku vydávania Budapeštianskeho Slováka ho redigovali štyria hlavní redaktori. Obsah a formu mesačníka udali jeho prví dvaja hlavní redaktori: Ildika Fúziková a Michal Hrvnák. V januári 2003 redigovanie časopisu prevzala Alžbeta Hollerová-Račková. V októbri 2007 sa stala hlavnou redaktorkou Ľudových novín. Po nej bola redaktorkou Budapeštianskeho Slováka Eva Fábiánová, ktorá od roku 2002 je redaktorkou Ľudových novín. V súčasnosti redakciu vedie redakčná rada slovenskej samosprávy Budapešti, ktorej členmi sú jej poslanci.

Najvýznamnejšou rubrikou časopisu je kultúrna rubrika. K jej vývoju prispeli aj Oldrich Kníchal a Gregor Papuček. Sú v nej uverejňované básne a novely slovenských autorov v Maďarsku, informácie o výstavách, literárnych večeroch, vystúpeniach spevokolu alebo o predstaveniach slovenského divadla Vertigo. V súčasnosti je už tradíciou fašiangový bál, slovenské Vianoce alebo

---

³¹ BUDAPEŠTIANSKY SLOVÁK. 1996, roč. 1, č. 1, s. 1.

podujatie *Deň budapeštianskych Slovákov*. V rubrike *Literatúra našich autorov*, v súčasnosti pod hlavičkou *Z literárnej tvorby*, šéfredaktorka sa usiluje častejšie uverejňovať aj beletriu, poviedky a básne slovenských autorov v Maďarsku.

Počas redigovania Alžbety Hollerovej-Račkovej sa vykryštalizovala forma i obsah Budapeštianskeho Slováka. Štruktúra novín je prehľadná. Časopis je tematicky bohatý a pestrý. Prispievateľmi sú predovšetkým príslušníci slovenskej inteligencie v Maďarsku, zriedka publikujú aj autori zo Slovenska. Najviac zastúpené sú spravodajské žánre, najmä rozšírená správa, v menšej miere novinárske publicistické žánre – reportáže, rozhovory, komentáre, glosy.

Najväčší priestor dostáva rubrika *Zo života našich samospráv*. Dôležitými rubrikami sa stali rubriky *Známe osobnosti* a *Z histórie Budapešti*. V rubrike *Literatúra našich autorov* (neskôr pod názvom *Z literárnej tvorby*) je uverejňovaná aj beletria, poviedky a básne slovenských autorov v Maďarsku.

Špecifíkom Budapeštianskeho Slováka je, že je jediným slovenským časopisom jedného hlavného mesta, ktorý je určený národnostnej menšine vo veľkomestskom prostredí.

Mesačník Čabän vychádza od roku 1997. Vydáva ho Čabianska organizácia Slovákov (ČOS; 300 členov). Za periodikum je zodpovedný predseda organizácie Michal Lásik. Jeho dlhoročnou redaktorkou bola Anna Ištvánová. Od januára 2014 redaktorkou Čabäna je konateľka ČOS Hajnalka Krajcovicsová. Časopis vychádza zväčša na šiestich - ôsmich čierno-bielych stranách formátu A4. Okolo hlavičky je modrý rámik a modré začiatočné písmeno názvu novín, čiže „Č“ v hlavičke i v tiráži na poslednej strane. Vychádza bezplatne, v náklade 500 výtlačkov. Mesačník pravidelne informuje o živote v Békešskej Čabe a jej okolí, ale prináša aj reportáže o činnosti dolnozemských Slovákov.³² Často publikuje príspevky v nárečí. Uverejňuje

---

³² PAPUCSEK, Zlatko. 2007. *Ludové noviny (1996 – 2006)*. [Diplomová práca]. Bratislava: FF UK, 2007, s. 42.

množstvo fotografií. Obsah len minimálne člení na rubriky. Až v druhej polovici časopisu sú rubriky Zaujímavosti, Krátke správy, Ponuka na... (uvedený mesiac).

Mesačník Pilíšan, časopis slovenskej samosprávy v Mlynkoch (Szentkereszti Hírmondó, Pilisszentkereszti Szlovák Önkormányzat lapja), začal vychádzať v roku 1998. Jeho editorkou je Hilda Papucsek. Vychádza v dvoch verziách, v slovenskom i maďarskom jazyku, pričom na 16 stranach slovenskej verzie je uverejňovaných niekoľko príspevkov v maďarskom jazyku, niekedy aj celá strana. Jeho náklad je 800 výtlačkov. Časopis odráža aktuálny aktívny spoločenský, politický, kultúrny, školský i športový život Pilíšanov.

Samospráva obce, v ktorej ako jedinej v Maďarsku je nadpolovičná väčšina obyvateľov slovenskej národnosti (55 %), postupne odstúpila od vydávania slovenskej verzie mesačníka Pilíšan, spochybnila potrebu a úroveň slovenského jazyka v materskej a základnej škole, zasiahla do profilu miestnej káblovej televízie a obmedzila jej vysielanie v slovenskom jazyku atď. Okrem toho koncom marca 2008 rozhodla o vystáhovaní slovenských organizácií zo Slovenského domu a o ich preštáhovaní mimo centra obce.

Maďarský ombudsman pre menšinové práva konštatoval, že starosta a poslanci obce Mlynky nepostupovali v súlade so zákonom. Vláda SR prijala vyhlásenie, v ktorom vyjadriala znepokojenie. Napokon bolo rozhodnuté, že do konca roku 2008 bude postavený nový Slovenský dom z finančných prostriedkov maďarskej a slovenskej vlády. Slovenský dom bol slávnostne otvorený 2. októbra 2012.

Komlóšska mozaika je mesačná dvojstranová príloha dvojtýždenníka Komlósi Hírmondó (Komlóšsky hlásnik; príloha spočiatku vychádzala pod týmto názvom). Periodikum vzniklo v roku 1993. Vychádza na 20 stranach formátu A4. Dvojtýždenník vychádza s podporou samosprávy mesta a vo svojej slovenskej prílohe „sa prihovára každej vekovej skupine, pravidelne prináša napr. básne Juraja Dolnozemského, aktuality zo života mesta, fotografiemi ilustrovane spravodajstva z podujatí dolnozemskej Slovače, krížovky, hádanky pre deti,

*vtipy, recepty tradičných slovenských jedál, ako aj zaujímavé príspevky, príbehy Ondreja Lopušného v komlóšskom nárečí.*³³ Redaktorkou je Dagmar Kötelesová a lektorkou Alžbeta Tušková.

Novinkár nad Kerekešom (1997) je 4-stranová mesačná príloha týždenníka Szarvas es videke (Sarvaš a jeho okolie), ktorý vychádza na 20 stranách formátu A4. Vydáva ju národnostná samospráva v Sarvaši. Jej zakladateľom a zodpovedným za vydanie je Tibor Mótyán, ktorý pri desiatom výročí prílohy poukázal na to, že „*prvoradým zámerom a cieľom slovenskej prílohy je pestovanie, zveľaďovanie a propagovanie kultúrnych a duchovných hodnôt Slovákov žijúcich v Sarvaši a jeho okolí, ktorí tu žijú už takmer 300 rokov.*³⁴ Redaktorkou je Katarína Lestyanová, jazykovou lektorkou Anna Franková. Príloha informuje o živote slovenskej národnostnej menšiny v Sarvaši a jeho okolí, o kultúrnych a spoločenských podujatiach, o činnosti miestnej samosprávy, o miestnej slovenskej základnej škole atď. „*Príloha zabezpečuje možnosť aj pre slovenských básnikov a spisovateľov žijúcich v tomto okolí, aby sa prostredníctvom svojej tvorby prezentovali. (...) Píšeme a uverejňujeme príspevky od svojich čitateľov v slovenskom jazyku, ba aj v nárečí.*³⁵

Prvé číslo dvojjazyčného časopisu **Naša obec Čabasabady** (A mi falunk, Csabaszabadi) vydala obecná samospráva v obci Čabasabady na Vianoce 1993. V rokoch 1998 – 2006 v obci vychádzali dva tituly periodickej tlače: skromnejšie noviny pod názvom **Náš domov Čabasabady** (Otthonunk, Csabaszabadi) a Spolok za Čabasabadi od roku 1998 vydáva dvojjazyčný dvojtýždeník **Zrnko – Magocska**, ktorý ako jediný vychádza dodnes. Je to dvojmesačník v náklade 200 – 300 výtlačkov. Zodpovednou redaktorkou je Alžbeta Erősová. Časopis uverejňuje informácie o udalostiach v obci: správy o zasadnutí volených zborov obce, o jej hospodárení, o grantoch, ale aj cestovný poriadok medzimestskej dopravy. Svoje miesto tu majú všetky občianske organizácie a záujmové krúžky

---

³³ PALOVA MAKARIOVA, I. 2007. Komlóšsky hlásnik. In: Náš kalendár 2007. Komlós, 2007, s. 27.

³⁴ MÓTYÁN, Tibor. 2007. Novinkár nad Kerešom. In: Náš kalendár 2007. Komlós, 2007, s. 29.

³⁵ Tamže.

v obci. Oblúbu si získala poézia, diela slovenských autorov v Maďarsku i rozprávky z pera miestnych detí.

Obnovený štvrtročník **Dolnozemský Slovák, časopis Slovákov v Maďarsku, Rumunsku a Srbsku**, kultúrno-vedecké periodikum, má osobitné postavenie medzi slovenskými periodikami na Dolnej zemi. Jeho prvé číslo vyšlo v roku 1996. Časopis vychádzal už aj v rokoch 1902 – 1914 a 1918 – 1920 v Novom Sade. Preto na titulnej strane a v tiráži v roku 2014 sa popri ročníku 19 uvádza aj ročník 34. Jeho vydavateľom bolo Národné literárne centrum Bratislava, ktoré poveril Spolok vojvodinských Slovákov (Nový Sad, Srbsko), Spolok slovenských spisovateľov (Maďarsko), Vedecká literárna spoločnosť Ivana Kraska (Nadlak, Rumunsko). V súčasnosti má osem vydavateľov: troch zo Srbska, troch z Maďarska a dvoch z Rumunska. Redakcia pracuje v Nadlaku v Rumunsku. V súčasnosti v redakcii pracuje Ivan Miroslav Ambruš (Rumunsko), hlavný a zodpovedný redaktor, Alžbeta Uhrinová Hornoková (Maďarsko) a Ladislav Čáni (Srbsko). Redakčná rada je osemčlenná. Časopis spočiatku vychádzal na 48 stranách, neskôr na 80 stranách, formátu A4 v náklade 1 000 výtlačkov. V Dolnozemskom Slovákovi sú uverejňované príspevky predovšetkým dolnozemských Slovákov – historické, národopisné a folkloristické, ale aj príspevky o jazyku, školstve, kultúre i o cirkevných otázkach.

4.4.2 Neperiodická tlač Slovákov v Maďarsku

Náš kalendár po prvýkrát vyšiel v roku 1952. Spočiatku vychádzal ako ročenka DZSM, resp. ZSM. Od roku 1996 ho vydáva CSSM. Zodpovednou redaktorkou je **Ildika Klauszová Fúziková**. Vydavateľom je Legatum, nezisková verejnoprospešná spol. s r.o. **Kalendár** prináša kalendár na aktuálny rok s označenými sviatkami, oslavami i meninami, okrem toho však obsahuje aj „*portréty, rozhovory, náboženské a národopisné príspevky, básne, prózu našich*

slovenských autorov, zaujímavosti, recepty, vtipy a krížovky.”³⁶ Je to mimoriadne polygraficky i obsahovo kvalitná ročenka. Vychádza farebne na kvalitnom papieri na 200 stranách. Je zaujímavým celoročným čítaním.

Čabiansky kalendár vychádzal už v rokoch 1920 – 1948 ako ľudové čítanie a neskôr ako populárno-vedecká ročenka. Obnovený bol v roku 1962. V súčasnosti ho vydáva Čabianska organizácia Slovákov. Jeho šéfredaktorkou je Alžbeta Hollerová Račková. Kalendár vychádza v náklade 500 výtlačkov. Graficky sa podobá Nášmu kalendáru, no uverejňuje len čierno-biele fotografie. Kalendár má kalendárnu časť, textovú časť so šiestimi rubrikami a v závere je Kronika udalostí z predchádzajúceho roka. Prináša príspevky o domácich udalostiach, školstve, náboženstve, tvorbu domáčich i dolnozemských autorov. Dostáva sa do rúk aj Slovákom vo Vojvodine a v Rumunsku.

4.4.3 Elektronické médiá pre Slovákov v Maďarsku

Najdlhšiu tradíciu spomedzi elektronických médií pre Slovákov v Maďarsku má **rozhlasové vysielanie** Maďarského rozhlasu. Jeho redakcia vznikla v roku 1974 a prvá relácia bola odvysielaná 1. apríla 1974. Štúdio bolo spočiatku v Szolnoku, v roku 1979 sa slovenská redakcia prestúpila do Miškovca. Redakcia týždenne pripravovala dvakrát 30 minút na celoštátnej stanici Bartók, okrem toho mala týždenne ešte jedno polhodinové regionálne vysielanie pre Boršódsku, Hevéšsku a Novohradskú župu. V roku 1987 sa slovenská redakcia prestúpila do Segedína, čím sa dostala bližšie k Dolnej zemi, k najpočetnejšej komunité slovenskej národnostnej menšiny v Maďarsku, pre ktorú vysielala regionálne relácie. V Miškovci nadálej ostalo týždenne jednorazové regionálne vysielanie v slovenčine.³⁷

Od roku 1990 začala *slovenská redakcia Maďarského rozhlasu* vysielať najprv každý deň 20-minútové, neskôr už aj 30-minútové relácie v materinskom jazyku. Od 1. júla 1993 redakcia vysielala denne dve hodiny. Zachovali

³⁶ FÚZIKOVÁ, Ildika. 2007. Náš kalendár. In: *Náš kalendár 2007*, s. 23.

³⁷ MARGOVÁ, Mária. 2007. Slovenské vysielanie Maďarského rozhlasu. In: *Náš kalendár 2007*. s. 13.

sa celoštátne večerné polhodinové relácie a pribudli denne 90-minútové regionálne programy pre dolnozemských Slovákov.

Ďalšia veľká zmena vo vysielaní nielen slovenskej relácie, ale aj všetkých ostatných národnostných relácií, nastala 1. februára 2007, keď vznikol samostatný okruh Maďarského rozhlasu pre národnostné menšiny – MR4. Odvtedy sa slovenské národnostné vysielanie dá prijímať na celom území Maďarska každý deň v týždni od 18.00 – 20.00 hod. Okrem toho slovenská redakcia nadálej vysiela aj pre dolnozemský región počas pracovných dni od 9.00 – 10.30 hod. a počas víkendov od 13.00 – 14.30 hod.³⁸

Magazín *V materskom jazyku* sa vysiela denne a celoštátne v rozsahu 30 minút o 18.30 hod. na stanici Rádio Kossuth na UKV. Segedínska redakcia pripravuje okrem toho denne 90-minutovú regionálnu reláciu, ktorá sa hlási vo všedný deň o 9. hodine a koncom týždňa o 13. hodine. V nedeľu vysiela regionálne 20-minutové slovenské vysielania aj z Miškovca.

V Maďarskom rozhlase pripravujú aj spoločný národnostný program v maďarčine pod názvom V jednej vlasti, ktorý regionálne štúdiá striedavo redigujú. Tento 30-minutový magazín sa hlási v sobotu o 13. hodine a podieľajú sa na ňom aj spolupracovníci slovenskej redakcie. Denné polhodinové celoštátne vysielanie tvorí spravodajský blok a z dve – tri aktuálne reportáže, prípadne spravodajstvo. Ďalej sú to tematické bloky: náboženské, literárne, folklórne a ženské magazíny.³⁹

Prvá **televízna relácia** Maďarskej televízie (MTV) v slovenskom jazyku – magazín *Naša obrazovka* bola odvysielaná z Regionálneho štúdia v Segedíne 20. septembra 1983. Vysielali ju raz mesačne 15 minút. Jej iniciátorom bol Jan Fuzik. „*Program ma od počiatku viacero cieľov: oslovuje tu žijúcich Slovákov, ale zároveň aj väčšinovému národu sprostredkúva hodnoty nielen domácej, ale aj všeobecnej slovenskej kultúry. V neposlednom rade sa snaží ukázať obyvateľom*

³⁸ RAKOCZA, R. 2014. *Marga Maria, a szlovák nemzetiségi mőSOR szerkesztje – Interview s Máriou Margovou*. [online]. [cit. 26-07-2014]. Dostupne na internete: <http://www.radio.hu/read/213763>

³⁹ FUZIK, Ján. 2014. *Médiá Slovákov v Maďarsku*. [online]. [cit. 30-06-2014]. Dostupné na internete: http://www.czsk.net/svet/clanky/svet/madarska_tlac.html

*materskej krajiny a Slovákom žijúcim vo svete hodnoty, tradície Slovákov v Maďarsku.*⁴⁰ V roku 1993 boli zavedené maďarské titulky, čo prispelo k zvýšeniu sledovanosti relácie. V septembri 1997 Naša obrazovka zmenila názov na *Domovina*. Je to pondelňajšia 26-minútová relácia. Slovenská redakcia je súčasťou Hlavnej redakcie náboženských, národnostných a zahraničných programov verejnoprávnej Maďarskej televízie. Domovinu na kvalitnej profesionálnej úrovni pripravuje vedúca redakcie, režisérka a moderátorka Zuzana Antalová, redaktor a moderátor Ján Bencsik a technickí televízni spolupracovníci. Relácie sa skladajú z krátkeho spravodajského bloku, dvoch-troch reportáží, resp. z besedy, publicistického rozhovoru alebo dokumentu.⁴¹

V MTV sa pripravuje aj spoločný mesačný 90-minútový národnostný magazín *Spolu*.

V roku 1989 v Novom Meste pod Šiatrom začala Televízia Zemplín raz mesačne vysielať polhodinový slovenský magazín, ktorý sa vysielala dodnes ako dvojtýždenník.

Káblová televízia Čaba TV v Békešskej Čabe pripravuje a vysielala mesačné slovenské spravodajské bloky a magazín od roku 1996. Reláciu rediguje Elena Albertiová-Kožuchová.

V Slovenskom Komlóši vysiela miestna Komlóš TV týždenný hodinový magazín v maďarskom jazyku, ktorý pravidelne prináša aj príspevky v slovenskom jazyku. Záznamy slovenských kultúrnych podujatí vysiela miestna káblová televízia v Sarvaši, Oroszlányi, Kestúci, Santove, Číve a inde.

5. Slovenská národnostná menšina v Poľskej republike

Slovenská národnostná menšina v Poľsku nevznikla migráciou, ale v dôsledku úpravy štátnych hraníc medzi bývalou Československou

---

⁴⁰ ANTALOVA, Z. 2007. O Slovenskom magazíne Maďarskej televízie. In: *Náš kalendár 2007*. s. 11.

⁴¹ DOMOVINA. 2014. [online]. [cit. 30-09-2014]. Dostupné na internete: <http://www.mediaklikk.hu/musor/domovina/>

republikou a Poľskom. Po zániku Rakúsko-Uhorska vznikol medzi novovzniknutými štátmi – Československom a Poľskom – spor o územie Oravy a Spiša. Veľvyslanecká konferencia v belgickom kúpeľnom meste Spa 28. júla 1920 rozhodla o rozdelení sporného územia Oravy a Spiša medzi oba štáty. Toto rozhodnutie bolo spresnené československo-poľskou zmluvou zo 6.11.1921. Československu zo sporného územia na Orave a Spiši pripadlo 44 obcí, Poľsku 27 obcí s 25 tisícmi obyvateľov.

Spory nadálej pokračovali. Preto diplomatický konflikt vyriešila až Konferencia Ligy národov 12. marca 1924. Rozhodla, že ČSR si ponechá územie Ždiaru a Tatranskej Javoriny a vymení si územia okolo Vyšnej Lipnice (a zvyšok obce) na Orave za dediny Suchá Hora a Hladovka (tiež na Orave), ktoré boli pôvodne prisúdené Poľsku. Nové hranice boli potvrdené Česko-slovensko-Poľskou zmluvou z 24. apríla 1925 a sú totožné s dnešnou hranicou.

Na základe zmluvy o hraniciach Poľsku pripadlo 13 spišských obcí s rozlohou 195 km² s 8 747 obyvateľmi (Čierna Hora, Durštín, Fridman s osadou Falštín, Jurgov, Kacvín, Krempachy, Lapšanka, Nedeca, Nižné Lapše, Nová Belá, Repiská, Tribš, Vyšné Lapše) a 12 oravských obcí s rozlohou 389 km² so 16 133 obyvateľmi (Bukovina-Podsklie, Harkabúz, Chyžné, Jablonka, Nižná Lipnica, Nižná Zubrica, Orávka, Pekelník, Podvlk, Srnie, Vyšná Lipnica a Vyšná Zubrica), ktorých obyvatelia boli takmer výlučne Slováci, resp. sa za nich považovali.

Na území, ktoré pripadlo Poľsku, žilo vtedy 95% obyvateľov slovenskej národnosti. Sčítanie ľudu v roku 1921 a 1930 však zaznamenalo len poľskú národnosť. Iná národnosť sa pri ňom nezistíovala. Slovenská menšina v Poľsku bola prehliadaná a aj napriek ratifikácii zmluvy z roku 1925, ktorá upravovala postavenie československej menšiny v Poľsku, sa jej postavenie nezlepšilo. Určitým zlepšením v oblasti používania slovenského jazyka bola reforma z roku 1933, ktorá odporúčala zavedenie výučby jazyka najbližších susedov.⁴²

---

⁴² Slováci v Poľsku [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete: http://www.hks.re/wiki/slovaci_v_polsku

V roku 1938 Poľsko vojensky obsadilo a anektovalo sporné územia pririeknuté Československu. V roku 1939 sa novovzniknutý Slovenský štát zúčastnil invázie do Poľska a obsadil územie obsadené Poľskom v roku 1938 i územie pririeknuté Poľsku v roku 1920. Potom šesť rokov toto územie patrilo Slovensku. Po druhej svetovej vojne sa hranice vrátili do stavu pred poľským obsadením v roku 1938. Spor bol ukončený až uzavretím Zmluvy medzi Československou republikou a Poľskou ľudovou republikou o konečnom vytýčení štátnych hraníc, podpísanou vo Varšave 13. júna 1958.⁴³

V roku 2002 sa uskutočnilo sčítanie ľudu, pri ktorom sa obyvatelia Poľska mohli po prvýkrát prihlásiť k svojej národnosti, no v doteraz uverejnených oficiálnych výsledkoch sčítania sa však slovenská národnosť neuvádza.⁴⁴

Podľa údajov zo sčítania ľudu v roku 2011, ktoré pripravil Poľský štatistický úrad pre zmiešanú slovensko-poľskú komisiu v roku 2013, v Poľsku žije 3 241 Slovákov. Z tohto počtu 2 739 osôb tvorí autochtónne obyvateľstvo, ktoré má poľské občianstvo a splňa kritériá zákona zo 6. januára 2005 o národnostných a etnických menšinách a regionálnych jazykoch, 480 nemá poľské občianstvo a 22 deklarovalo dvojakú totožnosť. Od sčítania ľudu v roku 2002 sa počet Slovákov v Poľsku zvýšil o 60,2%. Viac ako polovica z tohto počtu (52,12%) žije v Malopoľskom vojvodstve, do ktorého patria aj územia severného Spiša a hornej Oravy.⁴⁵

Podľa odhadov Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí i samotných príslušníkov slovenskej národnostnej menšiny v Poľsku v súčasnosti na hornej

---

⁴³ ÚSTAVNÝ ZÁKON č. 62/1958 Zb. zo 17. októbra 1958 o konečnom vytýčení hraníc s Poľskou ľudovou republikou s účinnosťou od 6.11.1958.

⁴⁴ GUS, Baza demografii. 2014. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete: <http://demografii.stat.gov.pl/bazademografii/StartIntro.aspx>

⁴⁵ MAJERIKOVÁ-MOLITORIS, Milica. 2013. Kto sú Slováci podľa sčítania ľudu podľa sčítania z roku 2011? In: *Život, kultúrno-spoločenský časopis*, 2013, roč. 55, č. 4, s. 26. Dostupné na internete:

<http://www.uszz.sk/data/files/Kto%20su%20Slovaci%20v%20Poľsku%20podla%20scitania%20z%20roku%202011.pdf>

Orave a severnom Spiši žije približne 47-tisíc obyvateľov, z ktorých sa asi 15 až 20-tisíc hlásia k slovenskej národnosti, pričom hovoria goralským nárečím.

Slováci žijú v Mazowieckom vojvodstve (Varšava), Sliezskom vojvodstve (Katovice) a Malopoľskom vojvodstve (Krakov). V uvedených veľkomestách je ich malý počet, absolútnej väčšiny z nich žije vo svojich pôvodných obciach predovšetkým Malopoľského a Sliezskeho vojvodstva.

Poľská republika je pri dodržiavaní práv národnostných menšíň viazaná platnými medzinárodnými dokumentmi Organizácie Spojených národov a Rady Európy. Slováci v Poľsku sa v súvislosti s 11. zjazdom svojho združenia v roku 2003 obrátili na Sejm Poľskej republiky so žiadosťou, aby v novom právnom predpise boli zakotvené aj podmienky zriaďovania a financovania kultúrnych zariadení národnostných menšíň z verejných zdrojov. Zákon o národnostných a etnických menšinách a regionálnych jazykoch bol prijatý 6. januára 2005. Poľská republika považuje slovenskú národnostnú menšinu za autochtonnu národnostnú menšinu, z čoho vyplýva ochrana ich národnostnej, jazykovej a kultúrnej identity aj na základe právnych noriem v Európskej únii.

5.1 Spolkový život Slovákov v Poľsku

Prvé spolky Slovákov na Spiši a Orave vznikli v roku 1947 po podpísaní Zmluvy o priateľstve medzi Poľskou republikou a Československou republikou uzavretej 10. marca 1947. Na začiatku pôsobili bez požadovanej registrácie. Registráciu získali 5. januára 1949. Registračný orgán zaregistrovala ako prvé dve slovenské združenia pod tým istým názvom v slovenskom jazyku: **Spolok Čechov a Slovákov (SČS)**. Jeden spolok bol na Orave so sídlom v Jablonke, druhý na Spiši so sídlom v Nižných Lapšoch. Tieto spolky získaval finančné prostriedky na svoju činnosť z členských príspevkov a zo vstupného na divadelné predstavenia a iné kultúrne podujatia.

V roku 1957 sa oba spolky zapojili do novovznikutej celoštátnej **Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku**, ktorej ústredný

výbor sídlil vo Varšave. Spoločnosť reprezentovala i českú menšinu žijúcu v poľskej časti Sliezska. Na zjednocujúcom zjazde českých a slovenských spolkov v Krakove 9. – 10. marca 1957 bol za predsedu ústredného výboru zvolený Adam Chalupec. Spoločnosť vyvíjala aj bohatú hospodársku činnosť. V roku 1958 vznikla redakcia mesačníka *Život*, ktorý uverejňoval novinárske prejavy v českom i slovenskom jazyku. Prvé číslo vyšlo pod hlavičkou *Krajanský život*. Mesačník *Život* vychádza dodnes. Od roku 1995 vychádza v slovenskom jazyku. V roku 1959 časopis vychádzal v náklade 20-tisíc exemplárov, pričom mal 13 700 predplatiteľov. Poľský štát postupne obmedzoval samostatnosť spolku a najmä hospodársku činnosť, ktorú musel zanechať v roku 1960. V tom istom roku bol spolok rozpustený.⁴⁶

Nové združenie slovenskej národnostnej menšiny v Poľsku vzniklo v roku 1961. Nadviazalo na predchádzajúce spolky. Vzniklo na ustanovujúcom zjazde 21. decembra 1961 v Krakove a zaregistrované bolo 22. decembra 1961. Prijalo názov **Československá kultúrna spoločnosť v Poľsku**. Predsedom sa stal Ján Molitoris, podpredsedami Wilhelm Tomáš, Augustín Bryja a Ignac Nižník, tajomníkom Paweł Deresz, pokladníkom Ján Magera. Ústredný výbor sídlil v Krakove. V roku 1967 boli schválené zmeny v stanovách a nový názov **Kultúrna spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku**. V roku 1984 boli schválené zmeny v stanovách a nový názov **Kultúrno-sociálna spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku**. Napokon v roku 1995 boli schválené zmeny v stanovách a nový názov **Spolok Slovákov v Poľsku**.⁴⁷

Spolok Slovákov v Poľsku je priamym pokračovateľom uvedených spoločností. V súčasnosti je jediným združením slovenskej národnostnej menšiny v Poľsku. Jeho sídlo je v Krakove. Predsedom spolku je **Józef Ciągwa**, dvomi podpredsedami sú Dominik Surma a Franciszek Harkabuz. Generálnym tajomníkom je Ludomir Molitoris a čestným predsedom je Ján

---

⁴⁶ TOWARZYSTWO SLOWAKOW W POLSCE – SPOŁOK SŁOWAKÓW W POŁSKU. 2014. O nás. [online]. [cit. 07-06-2014]. Dostupné na internete: <http://www.tsp.org.pl/o-nas,1,,1.html>

⁴⁷ Tamže.

Molitoris.⁴⁸ Spolok združuje asi 3-tisíc členov, ktorí sú registrovaní v 28 miestnych skupinách v oboch častiach spomínaných regiónov, v mestách Krakov, Varšava a Tychy. Regionálne je členený na oblastný výbor pre Oravu a pre Spiš.

V budove, kde sídli spolok, sa nachádza aj vydavateľstvo, redakcia časopisu *Život* a Galéria slovenského umenia.

Spolok získava finančné prostriedky pre svoju činnosť z účelových prostriedkov, ktoré poskytuje Poľská republika z rozpočtov ministerstva kultúry, ministerstva národného vzdelávania a športu i ministerstva vnútra a administratívny a účelovými dotáciami na ňu prispieva aj Slovenská republika. Podstatnou financovania spolku je jeho vlastná hospodársko-obchodná činnosť.⁴⁹

Spolok vyvíja rôznorodú činnosť - od spoločensko-kultúrnych podujatí zameraných na zachovanie slovenského národného povedomia cez vzdelávaciu a vydavateľskú činnosť s cieľom udržať slovenský jazyk až po akcie záujmového charakteru. Taktiež organizuje školenie kapiel a dychoviek, vedie 10 terénnych klubovní a niekoľko folklórnych súborov, dychoviek a kapiel.

Tradičné sú *Oplátkové stretnutia* v čase Vianoc, *Dni slovenskej kultúry* organizované od roku 1994 na Spiši a Orave každý rok v inej obci, *Ostatky - Fašiangy* v spišských Krempachoch, recitačná súťaž *Deň slovenskej poézie a prózy*, každoročná *Prehliadka krajanských dychových orchestrov*, vedomostná súťaž *Slovensko - vlast' tvojich predkov*, *Prezentácie slovenskej menšiny* v Krakove a ďalšie kultúrne podujatia s účasťou umeleckých súborov.

V slovenských obciach pôsobia umelecké súbory *Spiš* z Novej Belej, *Veselica* z Nedeca, *Zelený javor* z Krempách, *Spišiaci* z Nižných Lapšov, *Skalniok* z Hornej Zubrice, *Rombań* z Chyžného, *Podhale* z Jurgova, detská folklórna skupina *Kumoratki* z Malej Lipnice a Podvlka a ďalšie. Vo viacerých

⁴⁸ TOWARZYSTWO SLOWAKOW W POLSCE – SPOŁOK SŁOWÁKOW V POŁSKU. 2014. O nás. [online]. [cit. 07-06-2014]. Dostupné na internete: <http://www.tsp.org.pl/o-nas,1,,1.html>

⁴⁹ Tamže.

obciach – Jurgove, Fridmane, Podvlku, Vyšných Lapšoch, Nižných Lapšoch, Novej Belej a Krempachoch – pôsobia dychové orchestre. Z divadelných súborov je aktívny ochotnícky krúžok *Ondrejko* v Podvlku. Dlhoročná je tradícia práce s drevom v hornooravských a severospišských obciach, ktoré reprezentujú rezbárske dielne. Najznámejšie sú dielne v Jurgove, kde je aj škola rezbárstva.⁵⁰

Článok 35 Ústavy Poľskej republiky o zachovaní a rozvoji jazykov národnostných menšín⁵¹ by mal zaručiť rozvoj slovenčiny. Darí sa to skôr na lokálnej úrovni, menej na regionálnej úrovni. Od roku 1967 sa slovenčina vyučuje už len fakultatívne. Slováci v Poľsku hovoria prevažne goralských nárečím, ktoré je akýmsi prechodným variantom medzi nárečiami severného Slovenska a poľského Podhalia.

Spolok organizuje vyučovanie slovenského jazyka, kurzy slovenského jazyka, letné jazykové tábory pre slovenskú mládež na Slovensku. Je to dôležitá činnosť, pretože Slováci v Poľsku hovoria prevažne goralským nárečím. Slovenské školy neexistujú. Je to predovšetkým dôsledok polonizácie pred rokom 1990 a z nej vyplývajúceho klesajúceho záujmu o fakultatívnu výučbu slovenského jazyka, asimilácie i zmiešanými manželstvami. V súčasnosti o výučbu slovenského jazyka má 330 – 380 žiakov. Slovakistika sa prednáša na univerzitách v Krakove, Katoviciach a Varšave. Od začiatku 70. rokov 20. storočia začali desiatky Slovákov z Poľska vďaka vládnym štipendiám študovať na slovenských stredných a vysokých školách. Práve títo absolventi výrazne posilnili slovenskú inteligenciu v Poľsku, no v ostatnom čase odchádzajú za prácou zo svojich rodísk do poľských miest alebo do Západnej Európy a zámoria.

---

⁵⁰ TOWARZYSTWO SLOWAKOW W POLSCE – SPOŁOK SLOVÁKOW V POŁSKU. 2014. O nás. [online]. [cit. 07-06-2014]. Dostupné na internete: <http://www.tsp.org.pl/o-nas,1,,1.html>

⁵¹ MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH: Characteristics of ethnic and national minorities in Poland. Ministry of the Interior 2013. [online]. [cit. 2013-02-26]. Dostupné na internete:

http://www.msw.gov.pl/palm/en/10/56/Characteristics_of_ethnic_and_national_minorities_in_Poland.html

Spolok orientuje svoju činnosť aj na udržanie a obnovu historických pamiatok - sakrálnych objektov, zbierkových exponátov, spomienkových tabúľ a pod. Členovia spolku sa stretávajú v pamätných izbách a klubovniach, ktoré prechádzajú postupnou rekonštrukciou. Najväčšou terajšou investičnou akciou spolku je stavba Domu slovenskej kultúry v spišskom Kacvíne. Podobný zámer má vedenie spolku aj s oravskou Jablonkou.

V krakovskom sídle spolku sa konajú besedy, konferencie, semináre, výstavy. V roku 1999 bola otvorená Galéria slovenských umelcov.

Rozšírila sa spoločensko-kultúrna infraštruktúra – bol postavený **Dom slovenskej kultúry v Kacvíne** a **Centrum slovenskej kultúry v Novej Belej** na Spiši, ktoré bolo otvorené 28. septembra 2014. V súčasnosti SSP pripravuje program aktivizácie činnosti na vidieku, na Spiši a Orave.

Po roku 1990 vznikol aj **Spolok sv. Vojtecha** (má okolo 500 členov). Okrem toho boli postupne zakladané miestne odbory **Matice slovenskej** na Orave a Spiši s pomocou miestnych odborov MS na Slovensku zo susedných regiónov a jej ústredia v Martine. V mnohých obciach boli založené miestne klubovne Spolku Slovákov v Poľsku.

5.2 Printové médiá Slovákov v Poľsku

Jediným printovým médiom Slovákov Poľsku a tlačovým orgánom Spolku Slovákov v Poľsku je kultúrno-spoločenský časopis **Život**. Časopis zjednocuje spoločenský a kultúrny život slovenskej národnostnej menšiny v Poľsku. Jeho prvé číslo vyšlo 9. marca 1957 ako príležitostné číslo – pri príležitosti I. zjazdu Spolku Slovákov Poľsku pod názvom **Krajanský život**. Tento názov navrhli predstavitelia spolku.

Časopis bol vydaný na rozmnožovacom stroji a bol venovaný prevažne problematike vznikajúceho celoštátneho spolku. Vo výzve **Nás program** sa uvádza: „Milí krajania, máte v rukách zvláštne vydanie časopisu **Život**. Prvý raz dostane sa vám do rúk list priamo v Poľsku tlačený a vydaný v materskej reči. Treba tú príležitosť využiť k tomu, aby si úprimne pohovoriť. Zaujímavé témy nám

nechýbajú. (...) Domnievame sa však, že každý krajan pociťuje potrebu výmeny myšlienok. Takú potrebu výmeny názorov pociťuje aj Ústredný Výbor našej Spoločnosti, ktorá už od niekoľko mesiacov rozvíja v našej zemi aktívnu činnosť. O tejto činnosti chceli by sme si práve s Vami porozprávať.⁵²

Ďalšie dve čísla časopisu, ktoré vyšli v januári a februári – marci 1958, vyšli pod novým názvom *Život*, pretože štátne orgány neakceptovali pôvodný názov. Pod týmto názvom vychádza dodnes. V súvislosti s blížiacimi sa voľbami do snemu a národných výborov a na základe dvoch jednorazových povolení vyšli dve príležitostné vydania vo formáte B3.

Prvým šéfredaktorom mesačníka Čechov a Slovákov v Poľsku bol Adam Chalupec. V tiráži časopisu bol uvádzaný až od septembra 1958. Na rozvoji časopisu *Život* sa podieľal aj Miroslav Iringh. Zloženie redakcie bolo uverejňované taktiež od septembra 1958. Jej členmi boli: Adam Chalupec (šéfredaktor), Emil Benčík (tajomník redakcie), Augustín Bryja, Ignáč Nižník, Lýdia Mšalová, Alena Matelová, Hana Svočíková, Julia Berli-Wdowicka (grafička) a Bogusław Włodarski. Redakcia sídlila vo Varšave a časopis na základe rámcových podmienok povolenia musel vychádzať vo Vydavateľstve Prasa Krajowa – RSW Prasa Varšava. V rokoch 1991 – 2006 šéfredaktorom bol Ján Špernoga a od augusta 2006 dodnes šéfredaktorkou *Života* je Agáta Jendžejčíková. Redaktorkami sú: Milica Majeríková-Molitoris a Dorota Mošová, tajomníkom redakcie je Marián Smonek. Redakčná rada má 17 členov. Redakcia získavala dopisovateľov netradičným spôsobom, a to voľbou na výročných členských schôdzach **Spolku Slovákov v Poľsku**.

Život vychádza v priemernom náklade 2 100 exemplárov, z čoho 1 600 exemplárov si čitatelia predplácajú. Redakcia získava finančné prostriedky na vydávanie časopisu predovšetkým z predplatného.

Časopis v súčasnosti tlačí tlačiareň Spolku Slovákov v Poľsku ofsetovou technikou vo formáte A4 a na 44 plnofarebných stranách. Vláda Slovenskej republiky prispela na výstavbu tlačiarne a v roku 1991 jej poskytla finančné

---

⁵² Náš program. 1958. In: *Krajanský život*, 1958, roč. 1, č. 1, s. 1.

prostriedky na polygrafické stroje. Tlačiareň tlačí rozsiahlu, polygraficky kvalitnú uměleckú a odbornú literatúru, ale aj tlačoviny pre komerčné účely. Príjmy z tejto činnosti spolok využíva na financovanie spolkovej činnosti. Vo vlastnej edícii *Tvorba* vytlačila už viac ako 30 knižných titulov.

Od roku 1993 vydáva *Almanach Slováci v Poľsku*, v roku 1994 uverejnila monografiu Zbigniewa Tobjańského *Česi v Poľsku*, pri príležitosti 50. výročia vypuknutia Varšavského povstania knihu *Slováci vo Varšavskom povstaní* redigovanú redaktorom Jánom Špernogom a Jozefom Čongvom, v roku 1996 monografiu Jozefa Čongvu *Dejiny a súčasnosť Jurgova 1546-1996*, v roku 1999 *Štúdiá z dejín stredovekého Spiša* M. Homzu a S. Sroku, v roku 2002 vedeckú prácu J. Kwieka *Z dejín slovenskej národnostnej menšiny na Spiši a Orave v rokoch 1945-1955, Krajanský spevník*.

Na stránkach časopisu *Život* sú uverejňované novinárske prejavy, ktoré sa zaoberejú rovnoprávnosťou všetkých občanov Poľska bez ohľadu na národnosť či náboženskú príslušnosť, zväzky s materským štátom – Slovenskou republikou. Redakcia časopisu chce prispievať k pestovaniu slovenského jazyka a rozvoju slovenskej identity a materinského jazyka. Vychádza bez prestávky od svojho vzniku v roku 1958 dodnes. Patrí k najstarším národnostným časopisom v Poľsku. Do roku 2005 vydávanie časopisu podporovalo Ministerstvo kultúry a umenia Poľskej republiky, v súčasnosti Ministerstvo vnútra a administratívy PR účelovými dotáciami.

Poľský rozhlas i Poľská televízia nevysiela pre národnostné menšiny. Poľský rozhlas zriedka odvysiela správu o podujatiach organizovaných Spolkom Slovákov v Poľsku. Od roku 1994 **Krakovská televízia** raz týždenne vysiela v poľskom jazyku cyklus reportáží zo života národnostných menšíň v južnom Poľsku pod názvom *U siebie* (U nás). Spolok vyvíja úsilie o vznik mesačnej polhodinovej relácie v regionálnej *Televízie Poľska*. Niekoľko relácií už bolo odvysielaných. Spolok prevádzkuje aj vlastnú internetovú doménu www.tso.org.pl. Informuje na nej o svojich podujatiach a prezentuje svoj časopis *Život*.

Záver

Slovenská národnostná menšina v štátoch Vyšehradskej štvorky žije bohatým národnostným životom. Slováci majú svoje spolky, vydávajú periodickú i neperiodickú tlač, spravujú svoje webové stránky a portály.

V Česku vychádza sedem titulov slovenskej periodickej tlače, v Maďarsku osem (samostatných i príloh) a v Poľsku jeden. Slováci vydávajú aj neperiodickú tlač. Rozhlasové vysielanie majú v Česku a Maďarsku a televízne vysielanie len v Maďarsku. Slováci spravujú svoje webové stránky a portály. V Česku majú denne aktualizovanú spravodajsko-publicistickú doménu *Český a slovenský svet* (www.czsk.net/svet) a v Maďarsku dva denne aktualizované portály (www.luno.hu a [osloma.hu](http://www.osloma.hu)).

Slovenská národnostná menšina v štátoch Vyšehradskej štvorky financuje svoje aktivity z grantov, členských príspevkov a prípadných výnosov z podnikateľskej činnosti. To však nie je dostatočné. Preto im finančne pomáha aj Slovenská republika prostredníctvom Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

LITERATÚRA

- [1] ANTALOVA, Z. 2007. O Slovenskom magazíne Maďarskej televízie. In: *Náš kalendár* 2007. s. 11.
- [2] BÁRKÁNYI, Zoltán. 2014. Šesťdesiatročné jubileum ZSM. [online]. [cit. 22-09-2014]. Dostupné na internete: <http://www.oslovma.hu/zsm.hu/adresar?id=35:zoltan-barkanyi-esdesiatrone-jubileum-zsm>
- [3] BIELIK, Juraj. 1957. S novou voľou a chuťou do prace. In: *Ludové noviny*. roč. 1, č. 1, s. 1.
- [4] BUDAPEŠTIANSKY SLOVÁK. 1996, roč. 1, č. 1, s. 1.
- [5] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. SČÍTÁNÍ LIDU, DOMŮ A BYTŮ. 2011. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete: <http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=30629&th=&v=&vo=null&vseuzemi=null&void=>
- [6] DIASPÓRA. SLOVÁCI V ZAHRANIČÍ. 2014. [online]. [cit. 16-05-2014]. Dostupné na internete: http://www.diaspora.sk/?page_id=1440#madarsko
- [7] DOMOVINA. 2014. [online]. [cit. 30-09-2014]. Dostupné na internete: <http://www.mediaklikk.hu/musor/domovina/>

- [8] (ef). 2014. Skončili sa komunálne a národnostné voľby. In: *Ludové noviny*. [online]. [cit. 16-10-2014]. Dostupné na internete: <http://www.luno.hu/aktuality/aktuality-politika/21892-skon-ili-sa-komunalne-a-narodnostne-vo-by>
- [9] EGERESI, Andrea. 2007. *Ludové noviny (1989 – 2006)*. [Diplomová práca]. Bratislava: FF UK, 2007. 97 s.
- [10] FÚZIKOVÁ, Ildika. 2007. Náboženský mesačník sv. Cyrila a Metoda. In: *Náš kalendár 2007*, s. 15.
- [11] GUS. 2014. Baza demografia. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete: <http://demografia.stat.gov.pl/bazademografia/StartIntro.aspx>
- [12] GYIVICCSANOVA, Anna. 1997. Levendorlas, megtelepedes (Migracia, usadenie sa). In: *A magyarországi szlovákok (Slováci v Maďarsku)*. Budapest: Utmutato Kiado, 1997. 128 s.
- [13] KLUB SLOVENSKEJ KULTÚRY. 2014. *Listy Slovákov a Čechov*. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete:
http://www.klubsk.net/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=10&Itemid=14
- [14] KOVÁČ, Dušan. 1998. *Dejiny Slovenska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. 401 s.
- [15] LÁSZLÓOVÁ, Klaudia. 2014. *Menšinové samosprávy v Maďarsku*. [online]. [cit. 30-6-2014]. Dostupné na internete: <http://www.sme.sk/c/2168718/mensinove-samospravy-v-madarsku.html#ixzz3FsklURjl>
- [16] MAGYARORSZÁG ALAPTÖRVÉNYE – platný od 1. januára 2012.
- [17] MAJERIKOVÁ-MOLITORIS, Milica. 2013. Kto sú Slováci podľa scítania ľudu z roku 2011? In: *Život, kultúrno-spoločenský časopis*, 2013, roč. 55, č. 4, s. 26.
- [18] MARGOVÁ, Mária. 2007. Slovenské vysielanie Maďarského rozhlasu. In: *Náš kalendár 2007*, s. 13.
- [19] MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH. 2014. Characteristics of ethnic and national minorities in Poland. Ministry of the Interior. [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné na internete:
http://www.msw.gov.pl/palm/en/10/56/Characteristics_of_ethnic_and_national_minorities_in_Poland.html
- [20] MÓTYÁN, Tibor. 2007. Novinkár nad Kerešom. In: *Náš kalendár 2007*, s. 29.
- [21] NARIADENIE VLÁDY. 2014. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete: <http://www.culturenet.cz/res/data/004/000496.txt>
- [22] NÁŠ PROGRAM. 1958. In: *Krajanský život*, 1958, roč. 1, č. 1, s. 1.
- [23] OBEC SLOVÁKOV V ČESKEJ REPUBLIKE. 2014. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete: <http://www.slovaci.cz/>
- [24] PALOVA MAKARIOVA, I. 2007. Komlóšsky hlásnik. In: *Náš kalendár 2007*, s. 27.

- [25] PAPUCSEK, Zlatko. 2007. *Ludové noviny (1996 – 2006)*. [Diplomová práca]. Bratislava: FF UK, 2007. 115 s.
- [26] PAPUČEK, Zlatko. 2014. Zasadalo Valné zhromaždenie Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku. In: *Ludové noviny*, 2014, roč. 58, č. 21, 22. mája 2014, s. 4 – 5.
- [27] POŘADY PRO NÁRODNOSTNÍ MENŠINY VE VYSÍLÁNÍ ČESKÉHO ROZHLASU. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete: http://www.google.sk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCsQFjAA&url=http%3A%2F%2Fmedia.rozhlas.cz%2F_binary%2F02856118.xls&ei=QaNmU57WHMqp7QbZkoHABw&usg=AFQjCNE3qkPzB3XvYN0ONU0gU2YV9oLpqA&bvm=bv.65788261,d.ZGU
- [28] RAKOCZA, R. 2014. *Marga Maria, a szlovák nemzetiségi mőSOR szerkesztje: Interview s Máriou Margovou*. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete: <http://www.radio.hu/read/213763>
- [29] SITA. 2014. Štát dáva najviac peňazí zahraničným Slovákom v Srbsku. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete: <http://spravy.pravda.sk/domace/clanok/290538-stat-dava-najviac-penazi-zahranicnym-slovakom-v-srbsku/>
- [30] SLOVÁCI V POĽSKU. 2014. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete: http://www.hks.re/wiki/slovaci_v_polsku
- [31] SLOVENSKÉ ZAHRANIČIE. ČESKÁ REPUBLIKA. 2014. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete: <http://www.slovenskezahranicie.sk/sk/stranka/44/ceska-republika>
- [32] SLOVENSKO-ČESKÝ KLUB. 2014. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete: <http://www.czsk.net/>
- [33] STANOVY KLUBU SLOVENSKÉ KULTURY. 2014. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete: http://www.klubsk.net/Stanovy_Stanovy_KSK.pdf
- [34] SVÁROVSKÁ, Ľubica. 2014. *Rádiožurnál. Stretnutie*. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete: http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/porady/_zprava/7096
- [35] ŠAMANOVÁ, Gabriela. 2014. *Národnost ve sčítání lidu v českých zemích*. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a3921/f11/100023s_Samanova-narodnost.pdf
- [36] TASR. 2011. *Počet obyvateľov Maďarska klesol o 260-tisíc, Slovákov je 35-tisíc. Údaje vychádzajú z výsledkov sčítania ľudu v roku 2011*. 2011. *Počet Slovákov v Maďarsku klesol o 10%*. [online]. [cit. 05-05-2014]. Dostupné na internete: <http://www.teraz.sk/zahranicie/scitanie-ludu-madarsko-pokles-obyvatelst/41630-clanok.html>

- [37] TOWARZYSTWO SLOWAKOW W POLSCE – SPOŁOK SLOVÁKOV V POŁSKU. 2014. *O nás.* [online]. [cit. 07-06-2014]. Dostupné na internete: <http://www.tsp.org.pl/onas,1,,1.html>
- [38] ÚPLNÉ ZNĚNÍ ZÁKONA O ČESKÉM ROZHLASE S NOVELAMI OHLEDNĚ DIGITALIZACE. [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete: http://www.rozhlas.cz/digital/legislativa/_zprava/158850
- [39] ÚRAD PRE SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ZAHRANIČÍ. 2014. *Počty a odhady.* [online]. [cit. 04-05-2014]. Dostupné na internete: <http://www.uszz.sk/sk//pocty-a-odhady/>
- [40] ÚSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY. 2014. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., 300/2000 Sb., 448/2001 Sb., 395/2001 Sb., 515/2002 Sb., 319/2009 Sb., 71/2012 Sb. a 98/2013 Sb. [online]. [cit. 04-06-2014]. Dostupné na internete: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>
- [41] ÚSTAVNÝ ZÁKON č. 62/1958 Zb. zo 17. októbra 1958 o konečnom vytýčení hraníc Poľskou ľudovou republikou s účinnosťou od 6.11.1958.
- [42] Zákon č. 273/2001 Sb. o právach príslušníkov národnostných menšíň.
- [43] Zákon č. LXXVII z roku 1993 o právach národnostných a etnických menšíň.
- [44] ZRNKO – MAGOCSKA, OBECNÉ NOVINY – FALUÚjság. [online]. [cit. 30-06-2014]. Dostupné na internete: <http://www.zrnko-magocska.hu/>

SUMMARY

Slovak minority in the states of Vysegrad Group and its mass media

This academic article is devoted to the Slovak national minority in the Visegrad countries - the Czech Republic, Hungary and the Republic of Poland - and to their print and electronic media. The Slovak national minority in these countries lives rich national life. Slovaks have their associations, publish periodical and non-periodical press, and manage their websites and portals. The Slovak national minority in the countries of the Visegrad Group finances its activities from grants, membership fees and any income from business activities. However, this is not sufficient. Therefore they are financially assisted by the Slovak Republic by the Office for Slovaks Living Abroad.

KATEDRA
ŽURNALISTIKY
FIF UK v
BRATISLAVE

ŽURNALISTIKA,
MÉDIÁ,
SPOLOČNOSŤ
3 – 4

STIMUL 2014

Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave
KATEDRA ŽURNALISTIKY

Miloš Horváth (ed.)

**ŽURNALISTIKA,
MÉDIÁ,
SPOLOČNOSŤ**
 # 3 – 4

Zborník vedeckých príspevkov z teórie, výskumu a praxe žurnalistiky (masmediálnej komunikácie) s cielenými presahmi aj do iných spoločenskovedných disciplín

Bratislava

STIMUL 2014

1

PRÍSPEVKY Z VEDECKEJ KONFERENCIE

**MÉDIÁ A ICH PERSPEKTÍVY
V 21. STOROČÍ**

KONANEJ V PRIESTOROCH KATEDRY ŽURNALISTIKY
FILOZOFICKEJ FAKULTY UNIVERZITY KOMENSKÉHO
(BRATISLAVA, 13. NOVEMBRA 2013)